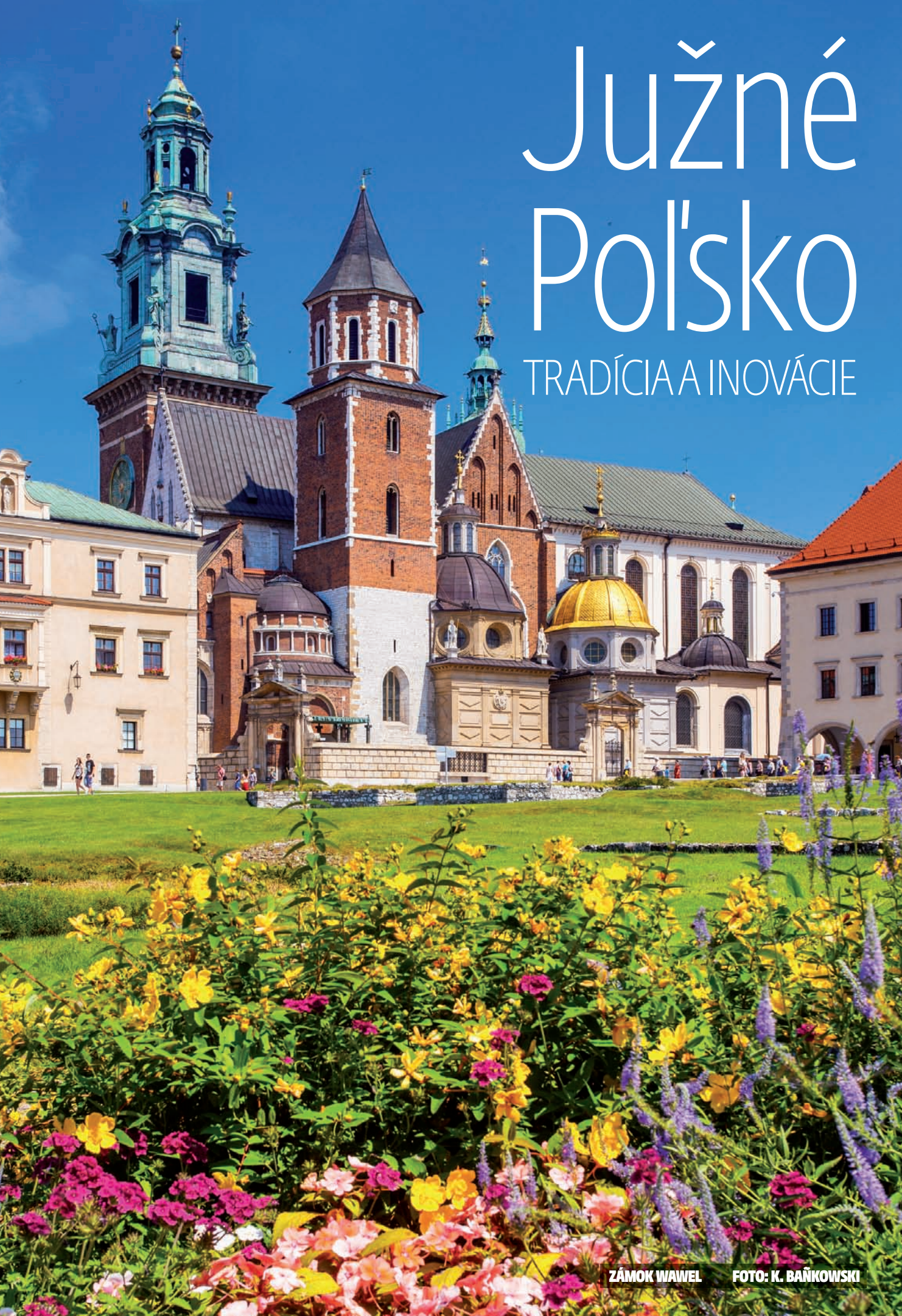

Južné Poľsko

TRADÍCIA A INOVÁCIE

UŽ 14 ROKOV NA SLOVENSKU!

Spoločnosť PPL KORAL je poľským lídrom vo výrobe a predaji zmrzliny a bola založená v roku 1979 bratmi Marianom a Józefom Koral.

V roku 2014 spoločnosť predstavila líniu produktov GOLD, ktoré v krátkom čase získali uznanie spotrebiteľov.

V tejto línii sa vyrába zmrzlina výhradne z najkvalitnejších surovín od známych, uznávaných a kompetentných dodávateľov. Spoločnosť KORAL sa zameriava predovšetkým na vysokú kvalitu s využitím originálnych a overených surovín: smotana, skutočné maslo, najkvalitnejšie pochúťky, šťavnaté ovocie a belgická čokoláda.

Každý rok implementujeme aj nové nápady, inovatívne riešenia a jedinečné balenia.

Na Slovensku sa značka KORAL úspešne predáva už 14 rokov prostredníctvom distribútora ZAGRO Michalovce spol.s r.o. Ponuku nájdete na webovej stránke www.zagro.sk.

Kontakt: zagro@zagro.sk

Veľvyslanectvo Poľskej republiky v Bratislave

Milí čitatelia,

mohlo by sa zdať, že južnú časť Poľska na Slovensku netreba predstavovať. Je v tom určite veľa pravdy, spája nás predsa spoločná hranica, k susedom to nie je ďaleko – prichádzate k nám už roky, za odpočinkom, služobne či na nákupy, z našich letísk v Krakove a Rzeszowe lietate do sveta. Ale paradoxne hory nás stále rozdeľujú, je málo dobrých ciest, autobusových a vlakových spojení. Mám pocit, že ešte stále veľa osôb má pred očami obraz Poľska spreď mnohých rokov – sivého, málo atraktívneho. To však už dávno nie je pravda. Poľsko sa veľmi rýchlo mení a novými atrakciami priťahuje čoraz viac turistov z celého sveta. Želal by som si, aby aj počet návštevníkov zo Slovenska takto rýchlo rástol. S touto myšlienkou vám predkladáme prílohu, ktorá je venovaná tomu, čo máte na dosah ruky, ale čo možno ešte nepoznáte tak, ako by si zaslúžilo. Hrdinom tohto čísla je bezpochyby Podkarpatské vojvodstvo, ktoré ponúka panenskú prírodu s najčistejšou oblohou v Poľsku, teda Bieščady s jazdeckými trasami a drevenou architektúrou, so svätyňami nachádzajúcimi sa v zozname svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO, najkrajšiu šľachtickú rezidenciu v Poľsku v Lancute, historickú pevnosť v Przemysli, najatraktívnejší skanzen v Sanoku, či mnohé renesančné a barokové paláce a záhrady. Tento regi-

Príhovor

ón vám chceme predstaviť aj ako región investícií, inovácií a rozvoja. Dlhé roky bol synonymom zaostalosti a biedy, aj keď to práve tu sa zrodil naftový priemysel, o čom málokto vie. V období Rakúsko-uhorskej monarchie práve z Podkarpatska a Malopoľska emigrovalo najviac obyvateľov do Ameriky. Dnes je situácia celkom iná. V hlavnom meste vojvodstva v Rzeszowe pribúda čoraz viac ľudí nielen z iných regiónov Poľska, ale aj zo zahraničia, najviac z Ukrajiny. Mesto sa môže pochváliť najrýchlejším tempom rastu rozvoja vďaka výstavbe trasy Via Carpatia, ktorá radikálne urýchli spojenie so Slovenskom. V čom spočíva tento úspech? Na túto otázku nájdete odpovede v tejto prílohe.

Predstavujeme vám aj niekdajšie hlavné mesto Poľska, momentálne hlavné mesto Malopoľského vojvodstva – Krakov, aj keď si možno mnohí z vás povedia, že toto mesto nepotrebuje žiadnu reklamu. Nie je to až tak celkom pravda. Súčasný Krakov je fenoménom porovnateľným s fenoménom susedného Podkarpatska. Na jednej strane, žijúc svojou bohatou históriou, tradičným a konzervatívnym. Avšak na strane druhej - dynamický, inovačný, rozvíjajúci sa a otvorený svetu, priťahuje najlepšie zahraničné firmy a koncerny. A takýto Krakov by sme vám, vážení čitatelia, práve chceli predstaviť. Pripomenúť fantastické pamiatky a stopy veľkých Poliakov, ktoré sa tu nachádzajú, ale aj povedať vám, čo tam môžete nájsť nové, prekvapujúce, avantgardné. Chceli by sme odpovedať aj na otázku, prečo tu čoraz viacej Slovákov nachádza prácu. Ako sa to stalo, že metropola, ktorá

FOTO: MZV PR

žije históriou, úspešne buduje svoju novú inovačnú značku.

Obidva regióny Malopoľsko aj Podkarpatsko spája najväčšie množstvo židovských kultúrnych pamiatok v Poľsku. Niektoré z nich sú menej známe, iné už aj zabudnuté, ale mnohé sú obnovené, ako súčasť prinavrátania pamiatky na multikultúrnosť tohto územia. Stojí za to venovať pozornosť nedávno postavenému modernému Múzeu Poliakov zachraňujúcich Židov počas II. svetovej vojny, ktoré je nie náhodne umiestnené v obci Markowa. Práve tu Nemci vyvraždili celú hrdinskú rodinu Ulmowcov za to, že ukrývali susedov - Židov. Pomaly, ale isto sa blíži leto, a s ním aj ďalšia edícia neobyčajného medzinárodného festivalu židovskej kultúry v Krakove, čo dokazuje že stará kultúra, aj napriek tragickej histórii II. svetovej vojny, neostala zabudnutá. Pozývam vás do južného Poľska. Objavujte s nami jeho tradície a modernosť!

Leszek Soczewica
Veľvyslanec Poľskej republiky
na Slovensku

Koncept prílohy: Piotr Drobniak - Veľvyslanectvo Poľskej republiky v Bratislave.

Texty: Piotr Drobniak, Podkarpatská regionálna turistická organizácia, Úrad mesta Rzeszów, Úrad predsedu Podkarpatského samosprávneho kraja, Združenie Euroregión Karpatský Poľsko. V prílohe boli použité podklady Úradu predsedu Malopoľského samosprávneho kraja a Malopoľskej turistickej organizácie.

Preklad a redakcia: Anna Ciesielska, Mája Vargová, Magdalena Suwara - Veľvyslanectvo Poľskej republiky v Bratislave.

Grafické spracovanie: Petit Press, a.s., Košice.

Tlač: Komárňanské tlačiarne K. T., spol. s.r.o.

Veľvyslanectvo Poľskej republiky v Bratislave ďakuje nasledujúcim osobám, inštitúciám a firmám: Dawid Lasek, Anna Brzechowska-Rębisz, Kamil Czyż, Maciej Jaskot, Paweł Tarnawski, Stredisko stretnutia kultúr v Dąbrowe Tarnowskiej, Polregio, Maspex, Koral a Cottyn Lawyers.

Vyšlo: 17. 4. 2018

Krakov spája poľské dejiny s európskou avantgardou

Na otázku, čo by mal turista v Poľsku navštíviť ako prvé, padne obyčajne odpoveď Krakov. Je to niekdajšie hlavné mesto, kolíska poľskosti, najzachovalejší stredoveký mestský komplex s majestátnym Wawelom – kráľovským zámkom a katedrálou, kde sú pochovaní kráľi a národní hrdinovia. Tunajšie hlavné námestie je najväčšie v Európe (200x200m)! Je aj veľkým kultúrnym centrom s mnohými múzeami, divadlami a koncertnými sálami. Krakov je aj mestom umelcov, spisovateľov a básnikov. Ešte donedávna tu žili dvaja laureáti Nobelovej ceny – Czesław Miłosz (1911-2004) a Wisława Szymborska (1923-2012). Na rozdiel od Varšavy, Vroclavu a Gdanska, toto mesto počas

dvoch svetových vojen nebolo zničené. Popularitu Krakova potvrdzuje aj skutočnosť, že ho v minulom roku navštívilo až 13 miliónov turistov.

V posledných rokoch sa z typicky turistického mesta stáva z Krakova čoraz dôležitejšie pútnické centrum na svetovej úrovni. Veď je to mesto, kde študoval, slúžil ako kňaz, potom biskup, neskôr pápež a svätý Ján Pavol II. V Krakove je s ním spojených veľa miest, avšak najdôležitejším miestom po stopách Jána Pavla II. je Arcibiskupský palác na ul. Franciszkańskej. Oplatí sa ísť aj ďalej od centra, na štvrť Łagiewniki, kde popri niekdajších kameňolomoch, v ktorých mladý

Wojtyła fyzicky pracoval, bolo postavené Centrum Jána Pavla II., v ktorom sa nachádza napríklad sanktuárium s jeho relikviami (www.janpawel2.pl), ale aj slovenská kaplnka. Pár krokov ďalej je Sanktuárium Božieho milosrdenstva a hrob sv. Faustíny. Táto skromná, chudobná a slabo vzdelaná dievčina, sa vďaka svojim víziám a mystickým zážitkom, stala v poslednom čase jednou z najpopulárnejších katolíckych svätých, a obraz „Ježiš, dôverujem Ti!“, ktorý bol namaľovaný podľa jej pokynov, je uctievaný na celom svete.

Preto sa niet čo diviť, že pápež František rozhodol, že Svetové dni mládeže 2016, ktorých sa zúčastnilo aj veľmi veľa mladých Slovákov,

FOTO: ARCHÍV MOT

sa konali práve v Krakove. A takéto medzinárodné podujatia majú veľký vplyv na turistickú a kultúrnu propagáciu mesta, napomáhajú aj pri zvyšovaní počtu návštevníkov Krakova, a budú mať určite vplyv aj na zlepšovanie dopravnej, hotelovej a gastronomickej infraštruktúry.

Rozhodujúcu úlohu pri obsluhu turistov zohráva letisko Krakov - Balice, ktoré sa nachádza pomerne blízko mesta (len 11 km od centra) a má dobre rozvinuté cestné aj železničné spojenia. Vďaka neustálej expanzii z roka na rok môže obsluhovať čoraz viac cestujúcich. Kým v roku 2004, teda v roku, keď Poľsko vstúpilo do Európskej únie, to bolo 841-tisíc pasažierov, v roku 2017 to bolo už takmer 6 miliónov. Letisko sa neustále modernizuje a obsluhuje rovnako klasické, nízkonákladové, ako aj charterové letecké spoločnosti. Je atraktívne aj pre cestujúcich zo Slovenska, pretože ponúka lety do mnohých zaujímavých destinácií (celkovo viac ako 90 miest).

Blízko Krakova vedie autostráda A4, spájajúca Nemecko a Ukrajinu. Východný úsek tejto trasy bol dokončený len nedávno, a od vtedy cesta z Krakova do iných dôležitých miest v regióne ako Tarnowa, Rzeszowa či Jarosława, alebo potom ďalej smerom na Ľvov, sa stala oveľa rýchlejšia a jednoduchšia. Krakov má aj veľmi dobré vlakové spojenie s Varšavou, kam cesta veľmi výhod-

Viete že:

Obraz Leonarda da Vinci „Mona Líza“, ktorý sa nachádza v parížskom Louvri, pozná každý. Avšak veľa expertov si myslí, že krajší je iný, ním namaľovaný obraz z roku 1490 - „Dáma s hranostajom“. A tento môžete vidieť v Krakove! Jeho história je tajomná a búrlivá. Isté však je, že v poľských rukách je približne od roku 1800. Žiaľ, z dôvodu dlhodobého trvajúcej rekonštrukcie stáleho miesta obrazu - budovy Múzea Czartoryskich - dielo putuje po iných výstavných sálach. Momentálne si ho môžete pozrieť v Národnom múzeu v Krakove (www.mnk.pl).

FOTO: MIROSLAW ŻAK

ným vlakom IC trvá len 2,5 hodiny. Navyše, hlavná stanica sa nachádza v centre mesta, len pár minút od Starego Rynku (hlavného námestia). Samotné čakanie na vlak môže byť príjemné nielen k vôli novej modernej stanici, ktorá bola dokončená pred Svetovými dňami mládeže, a patrí dnes medzi najmodernejšie stanice v Európe, ale aj preto, že je spojená s moderným obchodným centrom – Galériou Krakowskou, ktoré je plné obchodov, reštaurácií či iných zaujímavých možností, ako stráviť voľný čas.

V meste je 150 hotelov troj a viac hviezdčkovej kategórie, pričom Varšava ich má len 80. Dynamicky sa rozvíja aj trh so súkromnými

apartmánmi. Vďaka tejto konkurencii sa ceny, najmä v porovnaní s inými európskymi mestami, neza-radujú do tej vyššej kategórie. Príjemne bude prekvapený aj ten, kto sa chce dobre a chutne najesť, lebo ceny sú prispôbené aj peňaženkám priemerného turistu.

Žiaľ, čo Krakovu chýba, je dobré cestné či vlakové spojenie so Slovenskom. Ale aj tu sa už objavilo svetielko v tuneli. Terajšia poľská vláda plánuje spustiť rýchle vlakové spojenie Varšava – Budapešť, ktoré povedie cez Košice. Bude to reálne po vybudovaní úplne novej železničnej trate Krakov – Szczyrzyc, ktorá radikálne skráti čas v smere -

Pokračovanie na strane 6...

Viete, že:

Milosrdný Ježiš sa sestra Faustína Kowalskej zjavil po prvý raz v roku 1931, počas jej pobytu v kláštore v Płocku. Ale prvý obraz, namaľovaný podľa jej videnia, vznikol až tri roky neskôr, v čase keď sestra Faustína, ktorá bola neskôr vyhlásená za svätú, bola vo Vilniuse. Tam sa nachádza aj originál tohto obrazu. V krakovskom sanktuáriu sa nachádza iná verzia, namaľovaná v roku 1944, už po smrti rehoľnej sestry. A táto verzia je momentálne vo svete najznámejšia. Avšak pravdepodobne, ani jeden z obrazov neodzrkadľuje to, čo svätá videla vo svojich videniach. Sestra Faustína bola priam nešťastná, keď uvidela prvý obraz a opakovala, že žiaden obraz namaľovaný ľudskou rukou nie je v stave zobrazíť krásu, ktorú videla vo svojom videní.

FOTO: ARCHIW MOT

Dokončenie zo strany 5...

Krynica, Muszyna a hraničná stanica Plaveč. Z dôvodu ťažkého horského terénu sú to vysoké investície, ktoré sa odhadujú na 1,5 miliardy eur, ale aj napriek tomu by mala byť táto investícia v priebehu niekoľkých rokov zrealizovaná.

Obraz Krakova ako mesta žijúceho z dedičstva a tra-

dícií neukazuje všetko, čo miesto nad Vislou môže ponúknuť. Hlavné mesto Malopoľska už niekoľko rokov vedie prím ako najatraktívnejšie miesto v oblasti moderných služieb. Vo veľkej miere je to aj zásluha uznávaných vysokých škôl, ktoré vzdelávajú mladých ľudí nielen v oblasti domáceho, ale aj medzinárodného biznisu. To je skutočne obrovský kapitál, ktorý je veľmi dobre

Viete, že:

Malopoľsko, ako prvé a zatiaľ jediné poľské vojvodstvo, získalo titul Podnikateľský región, ktorý udeľuje Výbor regiónov Európskej komisie. Podľa Eurostatu, je Malopoľsko jedným z 28 najrýchlejších sa rozvíjajúcim regiónom v EÚ. Investovali tu nielen svetové koncerny, ale aj rodinné firmy, ktoré sa rýchlo stali medzinárodnými, ako napríklad MASPEX Wadowice, jedna z najväčších potravinárskych firiem v strednej Európe, ktorá je aj majiteľom Relaxu, firmy nachádzajúcej sa na slovenskom trhu. V súčasnosti hnacou silou Malopoľského hospodárstva sú inovácie a start-upy. Na túto tému sa tu ročne koná okolo 700 stretnutí, workshopov, seminárov, a aj medzinárodný kongres Impact. Tento ročník sa bude konať v Krakove v dňoch 13. – 14. júna, a zúčastní sa ho okolo 6-tisíc účastníkov, z čoho bude 250 prednášajúcich (www.impactcee.com).

FOTO: ÚRAD PRESEDU MALOPOĽSKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA

Viete, že:

Len 52 km od Krakova leží čarovné mestečko Wadowice, kde sa v roku 1920 narodil a neskôr vyrastal a chodil do školy Karol Wojtyła, neskôr pápež Ján Pavol II. Mesto je plné pamiatok po svojom najslávnejšom obyvateľovi. Bez pochyb odporúčame navštíviť múzeum, ktoré sa nachádza v jeho rodnom dome (www.domjzp2.pl).

FOTO: K. BAŃKOWSKI

využitý - 23 vysokých škôl, práve 200-tisíc študentov, a čo je tiež veľmi dôležité, práve 2/3 obyvateľov mesta v produktívnom veku. Dôkazom toho je aj počet zahraničných firiem, ktorých je v Krakove takmer 5-tisíc, počet zamestnaných v sektore moderných služieb je okolo 60 tisíc, čo je ¼ všetkých zamestnaných v tejto oblasti v Poľsku, či 300 start-upov. Práve v Krakove svoje centrá otvorili také firmy ako Google, IBM, Dell či slovenský ESET, kde našli prácu desiatky, ba možno aj stovky Slovákov.

Viete, že:

Krakov je takým poľským mestom, kde zvedavý turista nájde najviac slovenských stôp. Patrí k nim ozdoba námestia – Spišský palác, či goticko-renesančné Collegium Maius Jagelovskej univerzity, kde študovalo aj veľa Slovákov. Ale to nie je jediný dôvod, prečo sa práve v Krakove, ako v jedinom poľskom meste, samozrejme okrem hlavného mesta, nachádza slovenské diplomatické zastúpenie – Generálny konzulát. Svoje sídlo má na ul. Św. Tomasza 34, v tesnej blízkosti najdôležitejších pamiatok a aj hlavnej stanice.

FOTO: M. CIESZEWSKI

Viete, že:

Kultúrna ponuka Krakova to nie sú len známe staré múzeá či populárne festivaly. V meste sa čoraz častejšie objavujú nové iniciatívy, ktoré priťahujú hlavne mladých ľudí. Oblúbenosť si získavajú alternatívne miesta trávenia voľného času, spájajúce funkcie kaviarní a reštaurácií s funkciou galérií, workshopov či miestom pre organizovanie koncertov či iných kultúrnych udalostí, ako napríklad Forum Przestrzenie (Fórum Priestory) (www.forumprzestrzenie.com) alebo Tytano (www.tytano.org). Turistov, ktorí chcú navštíviť aj niečo iné, a nielen galérie, odvezú Trabantom do Nowej Huty – sídliska, ktoré bolo postavené v socrealistickom štýle - Crazy Guides (www.crazyguides.com). Silnú pozíciu vo svete múzeí a galérií súčasného umenia zohrávajú MOCAK (www.mocak.pl) a Małopolski Ogród Sztuk (Malopolská záhrada umenia) (www.mos.art.pl). Veľmi zaujímavé aj nové Múzeum poľského letectva (www.muzeumlotnictwa.pl).

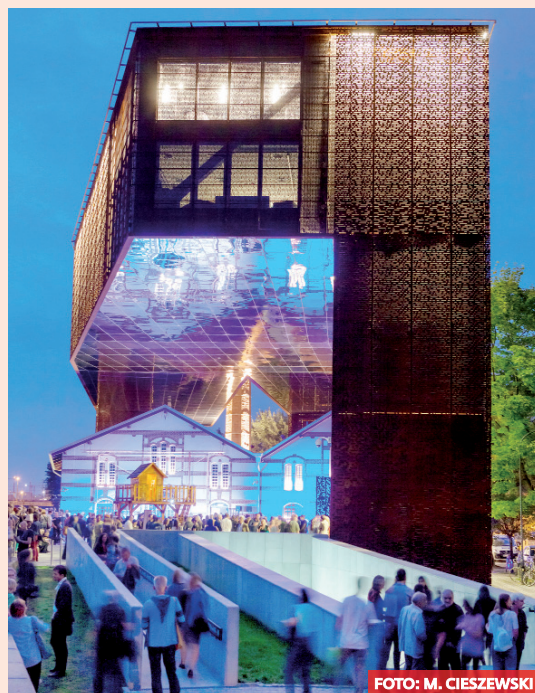

FOTO: M. CIESZEWSKI

visitmalopolska.pl

MS T

MALOPOLSKÝ
TURISTICKÝ
INFORMAČNÝ
SYSTEM

Spolu s nami tvorte budúcnosť Karpát –

CARPATHIA spoločná teritoriálna značka Slovenska a Poľska

Karpatský euroregión tento rok oslavuje už 25. výročie od svojho vzniku. Je to vynikajúci moment na zamyslenie, o tom, čo sa v priebehu tohto štvrtstoročia udialo, ale aj o tom, čo nás čaká v budúcnosti. Karpatský euroregión bol založený v roku 1993, v úplne inej politickej dobe ako dnes, jeho členom predkladal jasný cieľ – sociálno-ekonomický rozvoj Karpát, ktorý je jednou z najkrajších a súčasne najviac zaostalých oblastí v Európe. Spôsobom na realizáciu tohto cieľa mala byť politická spolupráca a efektívna medzinárodná organizačná štruktúra. Veľmi sa počítalo s podporou Európskej únie, nielen politickou, ale tiež finančnou. Čas overil tieto očakávania a dnes prišla chvíľa, keď partnerom z pohraničných regiónov Poľska, Slovenska, Ukrajiny, Rumunska a Maďarska musíme navrhnúť nový efektívnejší spôsob spolupráce nášho euroregiónu. Prišiel čas na Karpatskú značku! Tento veľký nápad sa zrodil neďaleko odtiaľto, v Alpách. Euroregión vďaka podpore vlády Švajčiarskej konfederácie realizoval program s názvom „Alpsko-Karpatský mestský spolupráce“. V rámci tohto projektu boli nadviazané kontakty a začala sa spolupráca so švajčiarskymi partnermi, medzi inými s Turistickým inštitútom zo Sierre. Práve kolegovia z tejto vynikajúcej švajčiarskej školy nám poradili, aby sme vytvorili jednu medzinárodnú, inovatívnu Karpatskú značku – potom budeme môcť bojovať o turistov z celého sveta. Takto sa zrodila idea Karpatskej značky. Proces tvorenia Značky sme postavili na švajčiarskych skúsenostiach, predovšetkým kantónu Valais, preto hovoríme CARPATHIA – švajčiarska kvalita, zameriavame sa na globálnych príjemcov, preto hovoríme CARPATHIA – globálny zákazník, našim základom je kultúrne dedičstvo a prírodné bohatstvo Karpát, preto hovoríme CARPATHIA – karpatský priestor. Misiou značky CARPATHIA je obnoviť Európu, obnoviť seba. „Listen to yourself“ – tento prísľub kúzla času a priestoru Karpát, ktorý definuje tieto tajuplné hory. Hory, v ktorých sa Západ stretáva s Východom, v ktorých čaro hovorí drevenými cerkvami, miernymi

svahmi, tichom polonín. Identitu Značky CARPATHIA sme postavili na štyroch pilieroch, kľúčových hodnotách, ktoré odlišujú Karpaty od iných kultúrnych a geografických krajín. Sú to: skúsenosť priestoru, pokora voči prírode, multikultúrnosť a autenticnosť. Každý kto cíti, že môže zdieľať ktorúkoľvek z týchto hodnôt – môže vytvárať Značku spolu s nami. Dnes vytvárame Značku spoločne s partnermi z karpatského regiónu. V prvom rade pozývame k spolupráci subjekty, organizácie, komunity a osoby zo slovensko-poľského pohraničia. Práve s našimi partnermi z Prešovského kraja, a tiež vďaka prostriedkom z programu INTERREG, vytvárame prvé produkty Karpatskej značky. Už čoskoro budú dostupné balíky pešej turistiky po našom pohraničí – mobilná aplikácia je už pripravená, čaká na prevzatie na webovej stránke <http://www.wedrowaniebezplecaka.visitcarpathia.com/>. Vďaka 25-ročným skúsenostiam a profesionálnej organizačnej štruktúre, a tiež vďaka perfektným vzťahom so slovenskými partnermi, vieme, že môžeme byť v slovensko-poľskom pohraničí pioniermi vytvorenia Karpatskej značky. Pozývame k spolupráci pri uskutočňovaní tejto veľkej sociálno-ekonomickej koncepcie, ktorá vdýchne novú energiu do činnosti euroregiónu, a svojím obchodným charakterom zaručí výhody subjektom z verejného, súkromného a mimovládneho sektora. Miestne samosprávy, podnikateľské subjekty, mimovládne organizácie, neformálne skupiny, komunity a fyzické osoby. Každý môže odohrať svoju rolu pri kreovaní Značky, vďaka ktorej sa najlepšie karpatské výrobky, služby a hodnoty nájdu globálnych príjemcov. Značka CARPATHIA je ekonomickou značkou, ktorá podstatným spôsobom prispieje k hospodárskemu rastu karpatského regiónu a podporí rozvoj na lokálnej a na regionálnej úrovni. Tvorme ju spolu. Podelme sa Karpatami so svetom. Karpatský euroregión pozýva k spolupráci!

sekretariat@karpacki.pl
www.visitcarpathia.com
www.karpacki.pl

FOTO: SW

FOTO: SW

Krajina cadikov

Malopoľsko a Podkarpatsko sú najbohatšími regiónmi na pamiatky súvisiace s judaizmom. Najviac turistov samozrejme priťahuje Krakov, ktorý má aj najzachovalejšie židovské pamiatky, čoho príkladom je celá štvrť Kazimierz, v ktorej sa Židia usídlili ešte v XIV. storočí za čias kráľa Kazimíra Veľkého. Je to jediné miesto v Poľsku, v ktorom sa zachovala väčšina synagóg, medzi nimi aj najstaršia v Poľsku Stará synagóga z XV. storočia, a dva cintoríny, z ktorých jeden je najcenejší v Európe. Avšak v južnom Poľsku je veľa menších miest, ktoré znejú v ušiach občanov New Yorku či Jeruzalema priam magicky. Tam sa totiž rodil a rozvíjal chasidizmus, tam vyučovali a spisovali svoje múdrosti slávni cadikovia. Dnes na ich hroby prichádzajú pobožní Židia z celého sveta a veria, že u týchto svätých mužov získajú potrebné milosti.

FOTO: J. OCHNIO

LEŻAJSK

Toto 15-tisícové mestečko, ktoré preslávili predovšetkým katolícke pamiatky (hlavne kláštor a kostol bernardínov, plus barokový organ), sa vďaka významnej osobnosti Elimelecha Weissbluma (1717-1787), prvého cadika v dejinách judaizmu, už koncom XVIII. storočia stalo jedným z centier chasidizmu v Poľsku. Legenda hovorí, že liečil dokonca aj smrteľné choroby, mal moc vyháňať zlých duchov a predpovedať budúcnosť, ba dokonca sa vraj rozprával aj so zvieratami. Jeho vyznávači o ňom nehovorili ako o mŕtvom, veria, že jeho duša vystúpila na Trón Slávy, a tam je spolu s Bohom, a môže robiť aj ďalej zázraky. Vraj počas II. svetovej vojny Nemci otvorili jeho hrob kde hľadali zlato, a za to ich stretlo veľké utrpenie a smrť.

Náhrobok cadika Elimelecha, ktorý chráni nad ním postavený ohel (niečo ako kaplnka) je jednou z mála pamiatok tohto druhu v Poľsku, a nie je to mŕtve miesto, akým je naopak trochu zabudnutý cintorín. Každý rok, v deň smrti cadika – 21 adar (na prelome februára a marca) sem prichádzajú hufy pútnikov z celého sveta, ktorí sa celú noc modlia, spievajú žalmy a predkladajú kvitiele, teda kartičky s prosbami. Vraj aj ďalej sa konajú zázraky,

ktoré potvrdzujú aj katolíci. Hovorí sa, že aj mnohí z nich neoficiálne prosia židovského svätého o pomoc. Často je porovnávaný so sv. Františkom.

FOTO: ARCHÍV PROT

LANCUT

Tým, čo do tohto mesta priťahuje turistov, je samozrejme predovšetkým tunajší nádherný zámok – palác, najkrajšia magnátska rezidencia v Poľsku. Ale treba tiež spomenúť, že hneď za oplotením zámockého parku sa nachádza jedna z najkrajších a najzachovalejších synagóg v tejto časti Európy. V XVIII. storočí ju dali postaviť majitelia mesta a zámku – rodina Lubomirských, pravdepodobne preto, aby sa tu začali usídľovať Židia. Začínal sa čas prosperity, a k čomu určite dopomohla aj slávna fabrika, na výrobu vodiek a likérov, patriaca tomu istému rodu, ktorá funguje dodnes ako Polmos Łańcut. Treba spomenúť, že aj ďalší majitelia týchto majetkov – Potockí, tiež podporovali Židov, ako dôležitú silu priemyslu a obchodu. Zakladateľ synagógy Stanisław Lubomirski síce prikázal architektom, aby nebola väčšia od blízkeho kostola a radnice, ale na druhej strane ich nikto neobmedzoval čo sa týkalo dekorácie interiéru. Preto žiadna iná sa jej nevyrovná, pokiaľ ide

Pokračovanie na strane 10...

Dokončenie zo strany 9...

o zdobenie – sochy, ozdobné omietky, mnohofarebnosť - všetko v barokovom štýle. Počas vojny Nemci budovy podpálili, ale zhorelo len drevené vybavenie. Na šťastie sa vtedajšiemu majiteľovi Alfrédovi Potockému podarilo hitlerovcov presvedčiť, aby s ničením prestali. Budova sa síce zachránila, ale neskôr slúžila ako sklad obilia a bola pustošená, a nakoniec v roku 1956 sa komunistická vláda rozhodla pre jej zbúranie. Len vďaka skupine historických nadšencov sa ju podarilo zachrániť. V šesťdesiatych rokoch sa začalo s prvými opravami, ktoré trvali až do roku 1990. Momentálne slúži ako múzeum. V predsieni budovy je možné vidieť zachránené macevy – náhrobné kamene z blízkeho kirkutu – židovského cintorína.

FOTO: ARCHÍV PROT

JAROSŁAW

Mestské pamiatky hovoria o multikultúrnej minulosti najlepších tradícií niekdajšieho Poľska. Popri kláštoroch, projektovaných talianskymi architektmi, pravoslávnom a gréckokatolíckom kostole a prekrásnom námestí s renesančným domom Orsetti, sa zachovalo aj zopár budov pripomínajúcich židovských nájomníkov, ktorí sa tu usídlili už v XV. storočí. Nachádzajú sa tu dve synagógy – veľká z roku 1811 na ul. Opolska 12, teraz sa tam nachádza umelecké gymnázium, a malá z roku 1900. Najzaujímavejšou je však dávne sídlo židovského združenia „Lad Charajcym“ na ul. Tarnowského 1. Dnes sa tam nachádza knižnica a baletná škola.

FOTO: J. SOLEK

LESKO

Z troch synagóg, ktoré tu niekedy boli, sa zachovala len jedna, ale zato je jedna z najkrajších v Poľsku, a to

vďaka barokovému tvaru priečelia a veže. Kamenná svätyňa bola postavená v XVII. storočí a dnes sa v nej nachádza galéria. Stojí za to navštíviť aj tunajší židovský cintorín, na ktorom sa zachovalo okolo 500 náhrobných kameňov. Legenda hovorí, že sú tu pochovaní španielski rabíni, ktorých v XVI. storočí vyhnaní z krajiny.

RZESZÓW

Haličskí vtipkári nazvali toto mesto „Mojžišovom“. Tesne pred vypuknutím II. svetovej vojny tu židovské obyvateľstvo, ktoré udávalo tomuto mestu tón, tvorilo 47 %, a ¾ tejto spoločnosti boli chasidi. Dodnes sa tu zachovali dve svätyne – Staromestská synagóga, nazývaná aj malou, postavená na prelome XVI. a XVII. storočia, neskôr niekoľko raz prestavaná, momentálne sa tam nachádza archív, a Novomestská synagóga – veľká, zo XVII. storočia, obnovená v roku 1965, ale so zmeneným, súčasným vnútorným vybavením, tu sa teraz nachádza výstavná sieň.

TARNOV

Centrum mesta Tarnova je jedno z najzaujímavejších urbanistických komplexov v Poľsku, s krásnym zachovalým námestím, radnicou a mnohými historickými domami, ako napr. na ul. Żydowskiej (Židovskej), ktorá nadväzuje na úlohu, ktorú v tomto meste zohrávalo židovské obyvateľstvo, ktoré tu žilo od XV. storočia, a tesne pred II. svetovou vojnou tvorilo 48 % jeho celkového obyvateľstva. Žiaľ, nezachovala sa tu ani jedna zo synagóg. Jediné čo sa zachovalo zo Starej synagógy je bima – vyvýšené pódium s pultom so stopami po starých dekoráciách. V celku sa zachoval veľmi pekný rituálny kúpeľ – mikve, ktorý bol postavený v roku 1904 vtedy v módnom mauretánskom štýle (dnes sa tam nachádza reštaurácia) a jeden z najzaujímavejších židovských cintorínov v Poľsku, ktorý je možné porovnávať k tým krakovským. Je tam niekoľko tisíc vzácných a veľmi pekných náhrobných kameňov zo XVII. storočia.

BOBOWA

Tiché, skromné mestečko, malebne obklopené pohorím, je viacej známe vo svete ako v Poľsku. A to všetko vďaka niekdajšej dynastii slávnych cadikov – Halberstramov, ktorá sa po vojne, ako jedna z mála, presťahovala do New Yorku, a tak zachovala historickú kontinuitu. Dnes chasidi z Bobowej patria do najväčšej a najaktívnejšej skupine judaistického náboženstva vo svete. Bobovské synagógy, okrem USA a Izraela fungujú aj v Antverpách, Londýne, Toronte a Montreale. Každý rok prichádzajú židovskí pútnici z celého sveta na tunajší, celkom zachovalý, nachádzajúci sa na krásnom kopci, židovský cintorín, na hrob zakladateľa dynastie Szlomo Halbersztama (1847-1906). Ohlasoval ultra-konzervatívne názory, ktoré dokonca šokovali aj iné chasidické skupiny. Okrem toho, že vniesol do základného životného princípu askézu, bojoval proti všetkým novinkám a zakázal výučbu poľského jazyka, ako aj chodenie do svetských škôl. Týmto spôsobom sa chasidi z Bobowej a blízkeho väčšieho mesta Noweho Sącza, kde toto učenie padlo na úrodnú pôdu, stali jednou z naj-

uzavretejších a svojím spôsobom aj exotických náboženských skupín.

DĄBROWA TARNOWSKA

Ešte donedávna strašila prechádzajúcich hlavnou ulicou zaujímavá, ale zruinovaná synagóga. Dnes, po generálnej rekonštrukcii sa krásne prezentuje a Kultúrne centrum (www.oskdabrowa.pl), ktoré sa v nej nachádza pripomína multikultúrnu tradíciu mesta, vrátane veľkého chasidického centra s dynastiou cadikov Ungerov na čele.

Viete, že...

Slávni mudrci, učenci či rabíni ako bol Mojžiš Isserles prezývaný Remu (1525-1572), ktorého hrob sa zachoval na najstaršom krakovskom cintoríne (založený v XVI. storočí), ktorý sa nachádza sa v susedstve synagógy nazývanej tiež Remu, nie sú jediní slávni krakovskí Židia. Málokto vie, že v Krakove sa v roku 1872, v chudobnej, mnohobočetnej rodine obchodníka s naftou a vajčkami, narodila Chaja Rubinstein, neskôr známa ako Helena Rubinstein, kedysi jedna z najbohatších žien na svete. Začala od dózy s jednoduchým zvlhčujúcim, po domácky vyrobeným krémom, aby po niekoľkých rokoch vybudovala jedno z najväčších kozmetických impérií vo svete. Helena predovšetkým otvorila v Londýne prvý salón krásy v Európe. Od roku 1917 firma dievčiny z Krakova začala s priemyselnou výrobou kozmetiky, a tak sa začala svetová expanzia, ktorá bez prestávky trvá až dodnes.

Svoje detstvo prežil v Krakove aj svetoznámy filmový režisér Roman Polański, ktorý sa narodil v roku 1933 ako Raymond Roman Liebling. Ešte pred ním urobil v Hollywoode kariéru iný Žid pochádzajúci z Malopoľska Billy Wilder, vlastným menom Samuel Wilder, tvorca takých známych filmov ako Niekto to rád horúce či Sunset Blvd.

Tu sa nekončia súvislosti židovskej histórie Krakova so svetovým filmom. Práve tu si aj dnes môžeme pozrieť dobre zachovanú Fabriku Schindlera – dnes múzeum (www.mhk.pl). Neskutočný príbeh zachránených Židov na tomto mieste počas II. svetovej vojny bol prerozprávajú aj v slávnom Spielbergovom filme „Schindlerov zoznam“.

FOTO: M. CIESZEWSKI

PRED A PO - SYNAGÓGA V DĄBROWE TARNOWSKEJ. FOTO: ANNA CHOJNOWSKA

Viete, že...

Stará židovská štvrť Kazimierz v Krakove každý rok v lete oživa počas Festivalu židovskej kultúry. Organizuje ho skupina poľských dobrovoľníkov a nadšencov nepretržite od roku 1990 každý rok, a momentálne je to jedno z najdôležitejších podujatí tohto typu vo svete. Je to vydarená skúška vzkriesenia, aspoň na niekoľko dní, niekdajšieho sveta, keď na ulici Szerokiej, ale aj ostatných uliciach Kazimierza, kraľoval jidiš. Veselý a farebný festival, na ktorom sa už tuším predstavili všetky najlepšie klezmerské, ale aj iné skupiny, hrajúce tradičnú alebo súčasnú židovskú muziku, je triumfom života, zachránenu tradíciou, ale aj – ako kadiš (židovská modlitba) – poctou Nemcami vyvraždenej populácie v neďalekom Auschwitz. Festival, to nie sú len koncerty. To sú aj kulinárske workshopy, filmové prehliadky, výlety a výstavy. V tomto roku sa festival bude konať v dňoch 23.06. – 01.07. Naozaj sa vtedy oplatí prísť do Krakova. Viacej informácií: www.jewishfestival.pl

FOTO: M. CIESZEWSKI

Bieščady – romantické hory s búrlivou históriou

JAZERO SOLINA.

FOTO: PIOTR LISOWSKI

Bieščady a Sanocko-Turčianske hory sú súčasťou Východných Karpát v Poľsku. Do bieščadského regiónu patria okresy: bieščadský, leský a východná časť sanockého. Hraničí z ukrajinskou Lvovskou a Zakarpatskou oblasťou a slovenským Prešovským krajom, okresmi sninským, humenským a medzilaboreckým. Na západ od Lupkovského priesmyku sú vrchy čoraz vyššie. Objavujú sa Poloniny – horské lúky, typické pre Východné Karpaty, ktoré tu začínajú od výšky 1100-1200 m. Najvyšším vrchom poľských Bieščad je Tarnica s výškou 1346 m. Do 40. rokov XX. storočia sa na tunajších lúkach pásli ovce a hovädzí dobytok a v dolinách tu svojim životom žili dediny a mestečká.

Druhá svetová vojna bola začiatkom konca tejto karpatskej idylky. Nemecký holokaust zničil stáročnú židovskú komunitu a exterminácia zase rómsku. Neskôr sa vyostril poľsko-ukrajinský konflikt, ktorý sa zmenil na občiansku vojnu. 9. septembra 1944 medzi poľskou a sovietskou komunistickou vládou bola podpísaná zmluva o výmene obyvateľov, v rámci ktorej mali byť Poliáci presídlení z Ukrajiny do Poľska a Ukrajinci z poľského územia na Ukrajinu. Deportácie však neprebíhali tak ako mali, a preto bola predĺžovaná o ďalšie roky. Nakoniec koncom roku 1946 zmluva prestala platiť. Vláda Poľskej ľudovej republiky sa rozhodla presídliť ostatných ukrajinských obyvateľov na územie, ktoré predtým obývali Nemci, teda na západnú a severnú časť Poľska – „akcia Visla“. Tu ostalo len veľmi málo Ukrajincov, preto sa sem začali sťahovať ľudia z rôznych oblastí Poľska.

Do okolia Ustrzyk Dolnych nastahovali macedónskych a gréckych utečencov z občianskej vojny. V okolí Sanoka sa zase usadili obyvatelia zo Sliezska, ktorí hľadali nový po-

kojný život. A tak si tu dnes spokojne vedľa seba nažívajú mnohé národnosti.

V centrálnej časti, v rokoch 1956 – 1968 vznikli dve priehrady a dve umelé jazerá v Myczkowciach a v Soline. Solinská priehrada je dnes najväčšou v Poľsku, hlboká je 82 m a dlhá 664 m, a čo je dôležité, je prístupná verejnosti. Pri nej bolo vybudované jazero veľké 22 km² s hĺbkou 60 m, ktoré je centrom rekreácie a vodných športov. Na jeho brehu vznikli kúpele v Polańczyku.

Viac ako 70 % tohto povrchu pokrývajú lesy. Nachádza sa tu Bieščadský národný park, do ktorého patria najvyššie horské pásma a prírodné parky – prírodný park Doliny San, Cisniansko-Wetlinský a Slaných hôr.

Vo vysídlených dedinách sa zachovalo veľa gréckokatolíckych kostolov, mnohé z nich dnes fungujú ako rímskokatolícke kostoly. Najviac takýchto svätýň sa nachádza v Sanockom okrese. V Sanoku sa nachádza aj pravoslávny kostol, ktorý bol kedysi katedrálou.

V Sanoku je aj najväčší skanzen v Eu-

rópskej únii a Historické múzeum, ktoré sídli v sanockom zámku, kde sa nachádza aj najcennejšia kolekcia ikon v Európe. V tomto múzeu je možné si pozrieť najväčšiu expozíciu prác Zdzisława Beksińskiego, jedného z najväčších súčasných poľských maliarov. Vďaka iniciatíve obyvateľov tohto regiónu tu vznikli súkromné ekomúzea, také ako Múzeum Bojkov v Myczkowie, rodinné múzeum Boiwkov v Komańczy, alebo Skanzen drevených miniatúr karpatských kostolov v Centre Caritas v Myczkowciach, či Múzeum mlynárstva v Ustrzykach Dolnych i iné, ktoré prezentujú dávnu kultúru tohto regiónu. Vznikli tu aj mnohé dielne, kde sa vyrábajú ikony, lemkovská bižutéria a iné umelecké výrobky. Došlo ku skutočnej renesancii regionálnej kuchyne a obnovila sa aj tradícia pastierstva.

Veľa zaujímavých vecí o bieščadskej prírode sa môžete dozvedieť v múzeu Bieščadského národného parku v Ustrzykach Dolnych alebo v súkromnom prírodnom a poľovníckom múzeu „Knieja“.

Prírodu a kultúru môžete obdivovať aj vďaka rozsiahlej sieti peších, cyklistických, jazdeckých, vodných, vzdelávacích a kultúrnych trás. Organizujú sa tu aj splavy Dolinou Sanu.

Medzi najzaujímavejšie kultúrne trasy patrí Trasa drevenej architektúry, Cyklistický chodník ikon, Po stopách príbehov dobrého vojaka Švejka, Szlak Nadsaňskich Umocnień (Molotovova línia a nemecké opevnenia) a Historická trasa historických receptúr.

Trasa historických receptúr

Po ceste historických receptúr, teda tadiaľ, kde záľuba prevažuje nad tým, čo je jednoduché a všeobecne dostupné.

Trasa historických receptúr prechádza poľsko-slovenským pohraničím, kde spoznáваме výrazné a nekonvenčné remeselné pívá, vína, likéry, medovinu, občerstvenie a regionálne potraviny. Trasa vedie cez Podkarpatské vojvodstvo a severné Slovensko a spája miesta, kde záľuba prevažuje nad tým, čo je jednoduché a všeobecne dostupné, a kde sa úsilie vynakladané do vytvárania originálnych výrobkov premieta do výsledku, ktorý je hoden ochutnania. Stretávame tu impozantných ľudí, pre ktorých vyrábanie nadčasových trúnkov, založených na starých miestnych receptúrach a prírodných zložkách, je nielen spôsobom na živobytie, ale predovšetkým túžbou udržať históriu a kultúru.

Na tejto ceste nás čaká 16 zastávok – sú tu pivovary, vínne pivnice a pálenice, kde sa pália vysoko percentné liehoviny. Patria sem pivovary:

FOTO: DWÓR KOMBORNIA

Wojkówwka, Dukla či Ursá Maior, vínne pivnice: Dve hranice, Dolina Sanu a Salón Karpatských vín vo Dwore Kombornia.

Bieszczadzkie Smaki zase vyrábajú likéry a v Humennom Bird Valley Distillery. Väčšina z nich má svoje výrobné v malých malebných mestech, vzdialených od veľkomestského ruchu. Tu je na prvom mieste príroda,

rastlinstvo a hľadanie vyskúšaných, prírodných receptúr. Špecifický druh výroby nás prenáša do sveta rastlín, rytmu ročných období a tradičných liečebných metód. Záľuba, trpezlivosť, recepty predkov a čaro tohto druhu činností sú motiváciou vybrať sa na neobčajnú cestu – cestu cez chute a nezabudnuteľné príbehy.

(<http://receptury.podkarpackie.travel/sk>)

FOTO: BIESZCZADZKIE SMAKI

SANOK – brána do Karpát

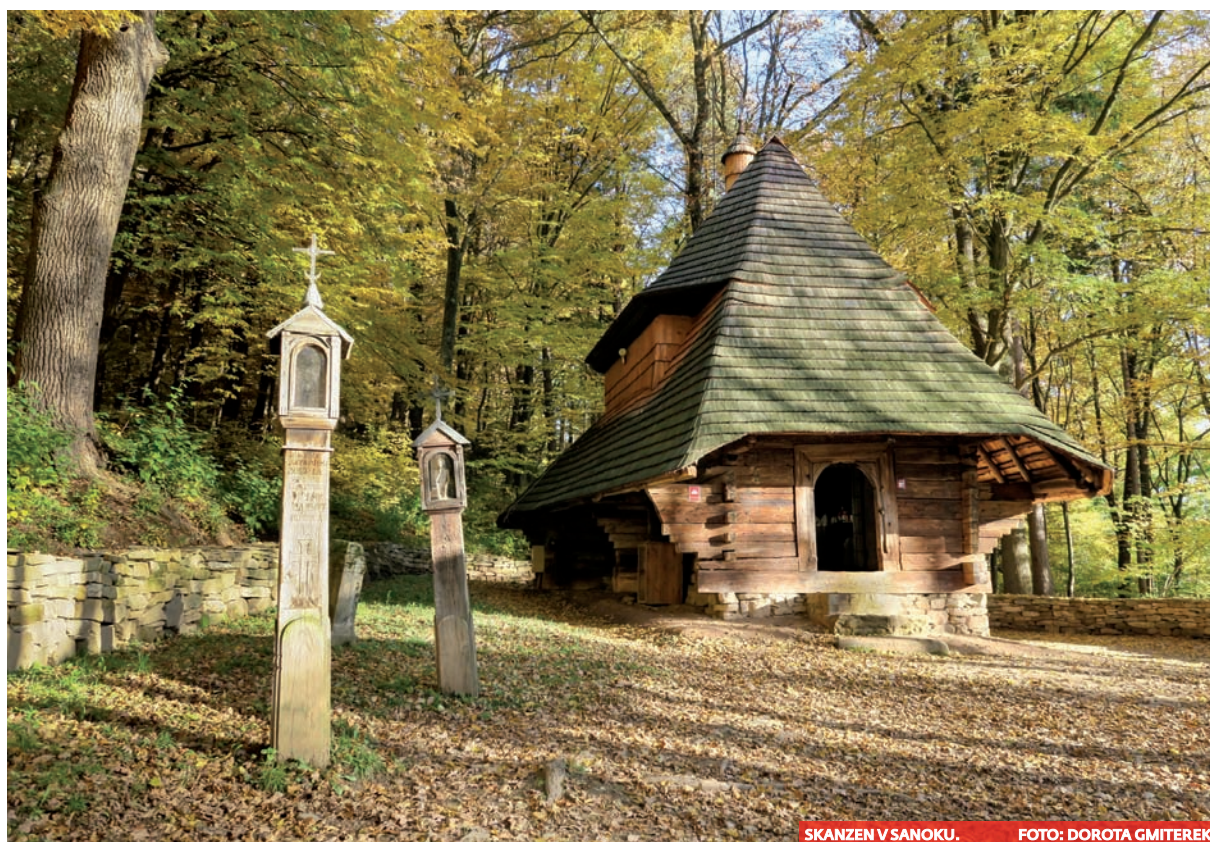
O atraktivnosti a kúzle Sanoka, jedného z najväčších miest Podkarpatska, hovorí už samotné miesto, kde sa nachádza. Staré mesto a zámok sa nachádzajú na strmom kopci, na úpätí ktorého tečie rieka San. Mesto je celé zelené, štvrtinu mesta tvorí zeleň, ktorá je súčasťou prírodného parku Slaných hôr.

Miestom, ktoré každoročne láka tisícky turistov je skanzen – Múzeum ľudových stavieb, ktoré je najväčším múzeom v Európskej únii. Rozprestiera sa na východnej strane rieky, v doline a na svahoch hôr. Na rozlohe 38 hektárov je sústredených 150 drevených objektov, pochádzajúcich z rôznych miest Nízkych Beskýd a Bieščad. Prvou časťou je „námestie haličského mestečka“, ktoré tvoria drevené domy pochádzajúce z miest a mestečiek celého regiónu, zariadené v štýle XIX. a XX. storočia. Jedine na námestí sú repliky budov, všetky ostatné budovy v múzeu sú originálne. Okolo dlažby

„mačacie hlavy“ sa nachádza krčma, pošta, obecný úrad, lekáreň, požiar-na zbrojnica, obchod s potravinami privezenými z kolónií, takými ako káva, čaj a pod., trafika, židovské domy, stolárska dielňa, oprava hodín, kade-rníctvo, krajčírstvo, obuvníctvo, peká-reň, fotografický ateliér, výroba a

opravovňa lýr, výroba ikon, ba dokonca aj kolkáreň. Tieto expozície sú „živé“, lebo počas sezóny v nich pracujú remeselníci. Dajú sa tu kúpiť pamiatky, oddýchnuť si pri káve, koláčiku alebo pohári chlebového kvasu. Pri námestí sa nachádzajú aj objekty, ktoré sú určené na výstavy, konferen-

cie, ba dokonca aj na ubytovanie hostí. Najnovším objektom je úžasná replika drevenej synagógy.

Neďaleko, na križovatke ciest je plne vybavená kováčska dielňa a vedľa nej menší cigánsky dom. Ďalej sa začína sektor bojkovský, v ktorom je možné vidieť chyže – teda dedinské domy, krásny gréckokatolícky kostol z roku 1731 a vodný mlyn. Vzniká tu aj pastiersky sektor. Bojkovia, to je etnografická skupina horalov, ktorí obývali najvyššie položenú časť Bieščad po poľskej a ukrajinskej strane. Pokračujeme do sektora Lemkov – to boli zase horali, ktorí bývali hlavne v Nízkych Beskydách. Z pomedzi všetkých budov najkrajší v celom skanzene je gréckokatolícky kostol z roku 1801. Kúsok ďalej je kaštieľ a niečo nižšie na lúke sú budovy a exponáty na ťaženie ropy – haličských naftových polí. V doline ďalej môžeme vidieť krčmu, požiarňu zbrojnicu, kováčsku dielňu, školu a krásny drevený kostolík z roku 1667.

Druhým vzácnym miestom na mape poľskej kultúry je Historické múzeum, nachádzajúce sa v niekdajšom kráľovskom zámku, ktorý bol od základu obnovený. Tunajšia kolekcia ikon je jednou z najcennejších v tejto časti Európy. V poslednom čase sem však čoraz častejšie prichádzajú turisti, aby si pozreli aj vzácnu zbierku sanockého rodáka, jedného z najvýznamnejších súčasných poľských maliarov Zdzisława Beksińskiego, ktorý v roku 2005 tragicky zahynul vo Varšave, ale pochovaný je v rodinnej hrobke v Sanoku.

Na námestí, blízko Centra turis-

KOLEKCIA OBRAZOV Z. BEKSIŃSKÉHO V HISTORICKOM MÚZEU V SANOKU.

FOTO: MICHAŁ BOSEK

Múzeum ľudových stavieb

Ul. Rybickiego 3
www.skansen.sanok.pl
od mája do septembra: 8.00-18.00 (prehliadka do 20.00)

Historické múzeum v Sanoku

Ul. Zamkowa 2
www.muzeum.sanok.pl

Centrum turistických informácií v Sanoku

Rynek 14
tel. +48 13 464 45 33
e-mail: cit-sanok@um.sanok.pl
www.sanok.pl

tických informácií, na pešej zóne, na Námestí 3. mája si na lavičku prisadol Josef Švejk. Je to prvý bronzový odliatok „dobrého vojaka“. So sanockými dobrodružstvami tohto sympatického hrdinu, opísané Haškom v jeho diele, sa môžete oboznámiť na prechádzke po chodníku, ktorý je po ňom pomenovaný.

Sanok je výborným miestom aj na odpočinok. Sú tu veľmi dobre rozvinuté ubytovacie, stravovacie aj športovo-rekreačné služby. Každý si tu určite nájde niečo zaujímavé. Zo Slovenska sa sem počas letnej sezóny ľahko dostanú aj tí, čo neradi šoférujú. Každý víkend totižto na trase Medzilaborce – Sanok premáva vlak „Švejk“.

PODKARPACIE

TURISTICKÁ INFORMÁCIA

E-MAIL
cit@podkarpackie.travel
www.podkarpackie.travel

TELEFÓN
00 48 17 852 74 47

ADRESA
Podkarpacko turistická informácia
Rynek 26, 35-064 Rzeszów

Najkrajšie veľmožské interiéry v Poľsku, *teda zámok v Lancute*

Zámok v Lancute je jednou z najkrajších veľmožských rezidencií v Poľsku. Zaujímavá história, unikátne, starožitné interiéry plné farieb, krásne udržiavané záhrady a výnimočná kolekcia kočov, toto všetko láka turistov vracat sa na toto miesto. Návštevníci majú pocit, že sa v týchto historických priestoroch zastavil čas a v izbách či apartmánach sa dá stále prenocovať.

Lancutský zámok dal postaviť Stanislav Ľubomírsky v rokoch 1629–1642. Udržiavaný v štýle palazzo in fortezza ho na prelome XIX. a XX. storočia dala zmodernizovať rodina Potockých a získal tak dnešný, neobarokový francúzsky štýl.

V každom kúte sa skrývajú spomienky a anekdoty, a početné exponáty a umelecké diela zvyčajne historickú a estetickú hodnotu tohto miesta. Počas stáročí toto miesto navštívilo veľa zaujímavých architektov, maliarov a remeselníkov. Stretávala sa tu aristokracia a diplomati z celého sveta. So zámkom sa spájajú také mená, ako napr. Christian Piotr Aigner, Antonio Canova či František Ferdinand. V súčasnosti je lancutský zámok jedným z historických pomníkov, kde sa konajú rôzne významné politické či kultúrne stretnutia.

Zaujímavú architektúru obklopuje park v anglickom štýle. Bol vytvorený s rozmachom, nachádza sa v ňom veľa zaujímavých druhov stromov a kríkov a vďaka starostlivosti pracovníkov múzea je nádherný v každom ročnom období. Keď sa vyberiete do lancutského zámku,

FOTO: KRZYSZTOF MOTYKA

nesmiete obísť expozície nachádzajúce sa v stajni a kočiarni. Tieto neobarokové budovy, postavené na prelome XIX. a XX. storočia v sebe ukrývajú výnimočné kolekcie kočov. V jednej sa nachádzajú kočy po rodine Potockých a v tej druhej, tie boli zozbierané až po II. svetovej vojne. Dopĺňajú ich poľovnícke trofeje, dovezené v roku 1924 zo safari.

V múzeu sa nachádzajú aj zbierky pravoslávneho náboženstva, ktoré sa podarilo zachrániť z obdobia presídľovania obyvateľov z juhovýchodnej časti Poľska.

Zaujímavým miestom je aj Orchideáreň, ktorá sa kedysi preslávila zaujímavou kolekciou rastlín, avšak v druhej polovici XX. storočia bola zdevastovaná. Vďaka získaným financiám bol obnovený nielen skleníček, ale aj kolekcie orchideí.

Posledný pán na lancutskom zámku, Alfréd III. sa ešte v roku 1925 postaral, aby celý zámok bol zapísaný ako kultúrna pamiatka. Alfréd Potocký opustil zámok v roku 1944, krátko predtým, ako prišla Červená armáda. Celý zámok bol hneď vyhlásený za múzeum, aby mohol byť ochránený nielen zámok, ale aj cenné zbierky, ktoré sa v ňom nachádzali.

Dnes, vďaka systematickým konzervátorským prácam a všetkej ostatnej starostlivosti vykonanej pracovníkmi múzea, zámok v Lancute je jednou z najkrajších rezidencií v Poľsku i v zahraničí. Pravidelné investície umožnili obnoviť Orchideáreň, Manéž a Kasíno, chátrajúce izby na II. poschodí, a niektoré vybrané miestnosti na I. poschodí – všetko toto získalo späť svoju krásu, ktorú môžu aj dnes obdivovať všetci návštevníci.

Múzeum postupne vykonáva konzervátorské práce na všetkých budovách či chodníkoch. Príďte sa sami presvedčiť o jedinečnosti tohto miesta. Určite nebudete sklamaní.

FOTO: KRZYSZTOF MOTYKA

Informácie:
www.zamek-lancut.pl

Múzeum Poliakov zachraňujúcich Židov

Nachádza sa v malebnom vidieckom prostredí, ďaleko od hlavných komunikačných ciest. Múzeum v Markowej je jedinou inštitúciou u nás i vo svete, ktorá sa venuje pomoci Židom počas holokaustu a súčasne aj jednou z najdôležitejších destinácií v celej krajine, ktorá je často navštevovaná zahraničnými turistami.

Patróni múzea – rodina Ulmowcov z Markowej počas holokaustu ukrývala osem Židov. Józef a Wiktor, spolu so šiestimi malými deťmi, sa rozhodli prijať pod svoju strechu Saula Goldmana, jeho štyroch synov, Goľdu Grünfeld a Leu Didner s malou dcérou.

24. marca 1944 dom rodiny Ulmowcov, ktorý sa nachádzal na kraji Markowej, obklúčila nemecká polícia, podporovaná „modrou“ políciou (Poľská polícia Generálneho gubernátorstva). Pravdepodobne k tomu došlo na základe udania. Nemci najprv zastrelili Židov, potom Józefa a tehotnú Wiktoriu, a nakoniec aj ich deti. Aj napriek tejto tragickej udalosti sa obyvateľom Markowej do konca II. svetovej vojny podarilo zachrániť niekoľko židovských rodín. V roku 1995 boli Ulmowcom udelené tituly in memoriam „Spravodliví medzi národmi“ a v roku 2004 bol postavený pomník pripomínajúci ich hrdinskú smrť. Múzeum, ktoré bolo postavené v rokoch 2013 – 2015 podľa projektu Nizio Design International bolo slávnostne otvorené 17. marca 2016.

Hlavná výstava zobrazuje známe a zdokumentované prípady pomoci Židom v Podkarpatskom regióne. Na námestí múzea sú osvetlené tabuľky s menami Poliakov zavraždených ako Ulmowci nemeckými okupantmi za pomoc poskytnutú Židom. Na muzeálnej stene Pamäti sú zase vymenovaní všetci doposiaľ známi Po-

FOTO: MATEUSZ INGLÓT

liaci, ktorí v tomto regióne pomáhali židovskému obyvateľstvu. Rozsah pomoci v celej krajine je zobrazovaný v neďalekom Sade pamäte, kde je na osvetlených tabuliach okolo 1500 názvov obcí, kde boli Židia zachránení Poliakmi, ktorým boli neskôr udelené medaily "Spravodliví medzi národmi".

Múzeum ponúka návštevní-

kom jednu z najmodernejších expozícií - multimediálnu a interaktívnu, s nápismi v poľskom, anglickom a hebrejskom jazyku. Výstava, citlivo posilnená architektonickým riešením, ako aj idyllickou krajinou, ktorá obklopuje múzeum, vyvolávajú veľa emócií a reflexií.

www.muzeumulmow.pl

FOTO: MATEUSZ INGLÓT

PODKARPATSKÉ – S tradíciou k modernosti

Podkarpatské – miesto stretu hraníc troch štátov: Poľska, Slovenska a Ukrajiny. Brána Európskej únie, priestor moderného hospodárstva, neznečistenej prírody a bohatej kultúry pohraničia. Inovatívne technológie letectva, informatiky a automobilizmu, ako aj možnosti na aktívny odpočinok a horskej prírody. To sú len niektoré z trochov Podkarpatského vojvodstva, lídra medzi regiónmi východného Poľska.

Poloha

Podkarpatské vojvodstvo – jedno zo šesnástich poľských vojvodstiev, sa rozprestiera v juhovýchodnom Poľsku. Hraničí s Lubelským, Malopoľským a Svätokrížskym vojvodstvom, ale tiež s Prešovským samosprávnym krajom na Slovensku a Lvovským a Zakarpatským obvodom na Ukrajine. S rozlohou 18 tis. km² zaberá 5 % plochy Poľska a má viac ako 2,1 milióna obyvateľov. Podľa údajov Hlavného štatistického úradu je priemerná dĺžka života vo vojvodstve najdlhšia z celého Poľska. Na dlhovekosť občanov regiónu majú rozhodujúci vplyv: čisté životné prostredie, zdravý životný štýl a nízka miera stresu. Hlavným mestom vojvodstva je Rzeszów. Moderné a dynamické mesto so 190 tisícmi stálych obyvateľov. Už niekoľko rokov sa v rebríčkoch bezpečnosti, čistoty a pohodlia života umiestňuje v čele poľských miest. Je to mesto novátorských technológií, v ktorom študuje viac ako 60 000 študentov.

Pre investorov otvorený región s modernou komunikačnou infraštruktúrou

Podkarpatské vojvodstvo je najobľúbenejším regiónom investorov umiestňujúcich svoje investície na území východného Poľska. Prispievajú k tomu dostupnosť pripravených investičných plôch, počet území, na ktorých je možné podnikáť za zvýhodnených podmienok, ako aj komunikačná dostupnosť. Vojvodstvo je popretkávané komunikáciami celoštátneho a medzinárodného významu, napr. diaľnica A4 spájajúca západnú a východnú hranicu Poľska, ktorá je súčasťou medzinárodnej cesty E40 Francúzsko – Kazachstan. Taktiež rýchlostná cesta S19, vo výstavbe, ktorá je časťou trasy „Via Carpatia“ – strategickej a najkratšej dopravnej trasy spájajúcej pobaltské krajiny s južnou Európou, železničná magistrála E30, ktorá je súčasťou III. paneurópskeho dopravného koridoru spájajúceho Nemecko, Poľsko a Ukrajinu a taktiež širokorozchodná trať LHS spájajúca Sliezske so železničným hraničným prechodom s Ukrajinou. Okrem toho sa necelých 10 km od centra krajského sídla na-

chádza Medzinárodné letisko Rzeszów-Jasionka, ktoré je jedným z najrýchlejšie rastúcich letísk v Poľsku. Jeho štartovacia dráha je s dĺžkou 3,2 km po letisku Chopina vo Varšave druhou najdlhšou v Poľsku a môže prijímať všetky typy lietadiel. Letisko v Rzeszówe sa stáva významným leteckým uzlom pre cargo strednej a východnej Európy, keďže popri rozvoji spojení osobnej dopravy sa tu dynamicky rozvíja preprava tovarov. Na to slúži nový cargo terminál a v Poľsku druhý bod fytoosanitárneho odbavenia, ktorý bol otvorený v roku 2015. Prístrojové vybavenie letiska umožňuje vykonávať aj tie najkomplikovanejšie technické prehliadky, ako aj opravy trupov lietadiel.

Spoločnosť Linetech, pôsobiaca na rzeszowskom letisku, vykonáva servis lietadiel Boeing, Airbus, ATR, Embraer a Bombardier, patriacich do flotíl viac ako 70 leteckých prepravcov z troch svetadielov. V obrovských hangároch môže byť naraz servisovaných až päť veľkých lietadiel, vrátane tých so širokým trupom, akým je napríklad B 787 Dreamliner. Okrem toho je tu vykonávaná aj údržba vrtulníkov, ktorú ponúka spoločnosť Heli-One, poskytujúca svoje služby civilným vládnym a armádnym klientom z Európy, Afriky, Ázie a Blízkeho východu. Naraz môže byť servisovaných 6 veľkých vrtulníkov a navyše ešte jeden na pracovisku vyhradenom špeciálne pre maľovanie lietadiel. Obzvlášť sa špecializuje na údržbu vrtulníkov výrobcov Airbus Helicopters (Eurocopter) a Leonardo (Agusta Westland). Rýchly rozvoj letiska stimuluje hospodárstvo juhovýchodného Poľska, ale taktiež vytvára potenciál na rozvoj susedných regiónov, ako aj severovýchodného Slovenska.

VIETE, ŽE...

70 prepravcov si servisuje svoje lietadlá na letisku Rzeszów-Jasionka

Jedny z najmodernejších, v tejto časti Európy najväčších hangárov, umožňujú obsluhovať lietadlá so širokým trupom, ako napr. najväčšie osobné dvojmotorové lietadlo na svete – Boeing 777 verzia 900.

FOTO: P. KASPROWICZ

Korene svetového ropného priemyslu a podkarpatskej inovatívnosti

Ropa je tým prírodným bohatstvom, ktorého ťažba sa natrvalo zapísala do dejín regiónu. Bolo to práve v roku 1854, keď geniálny poľský vynálezca Ignacy Łukasiewicz založil v dedine Bóbrka neďaleko Krosna prvý priemyselný závod na svete na ťažbu ropy a tak sa zrodil svetový ropný priemysel. V ďalších rokoch Łukasiewicz spolu so spoločníkmi vytvorili rafinériu, čím iniciovali rozvoj svetového naftového priemyslu. Čiže Podkarpatsko je kolískou naftového priemyslu.

Dynamický hospodársky rozvoj Podkarpatského vojvodstva sa nerozlučne spája s programom tvorby Centrálného priemyselného obvodu (CPO). CPO, založený pred druhou svetovou vojnou podpredsedom vlády Eugeniuszom Kwiatkowským, a oslavuje 80. výročie. Vytvorili ho v rokoch 1936-39 v južných centrálnych regiónoch Poľska a bol jedným z najväčších hospodárskych iniciatív II. republiky. Zámerom CPO bolo zväčšenie ekonomického potenciálu Poľska, rozvoj ťažkého a zbrojárskeho priemyslu, ale taktiež zmenšenie chudoby a nezamestnanosti. CPO znamená začiatok mnohých priemyselných podnikov, ktoré dodnes fungujú a rozvíjajú sa, akými sú napríklad dnešný Pratt & Whitney Rzeszów (predtým WSK Rzeszów), Polskie Zakłady Lotnicze (Poľské letecké závody) v meste Mielec (v súčasnosti patriace do spoločnosti Sikorsky, a Lockheed Martin Company), alebo Huta Stalowa Wola SA (akciová spoločnosť Oceliaren Wola (HSW)). V súčasnosti HSW realizuje najväčšiu, v dejinách poľského zbrojárskeho priemyslu, zákazku na dodávky zbraní pre armádu Poľskej republiky. Naproti tomu, civilná časť oceliaren (patriaca do Guangxi LiuGong Machinery) sa špecializuje na výrobu ťažkých stavebných strojov: buldozérov, strojov na ukladanie potrubí, kolesové nákladače a rýpadlové nákladače. Vďaka vzniku Centrálného priemyselného obvodu získalo Podkarpatsko štatút kľúčového regiónu pre poľské letectvo.

VIETE, ŽE...

Petrolejovú lampu vynášiel a skonštruoval poľský chemik, farmaceut a podnikateľ Ignacy Łukasiewicz

Rôzne zdroje uvádzajú, že dokonca John D. Rockefeller údajne osobne navštívil Łukasiewicza v Bóbrke, aby sa oboznámil s jeho spôsobom ťažby a spracovania ropy. Łukasiewicz mu podrobne vysvetlil a ukázal, ako hľadať ropu, ako ju spracovať, destilovať, ako funguje závod na jej ťažbu, rafinéria a nechal si za to ani cent, napriek Rockefellerovej vôli zaplatiť mu za to.

FOTO: K. ZAJĄCZKOWSKI

Rozvoj a podpora podnikateľov

Vychádzajúc v ústrety potrebám podnikateľov a potenciálnych investorov, boli v podkarpatskom kraji vytvorené oblasti hospodárskej aktivity, prínosom ktorých je možnosť poskytnúť úľavy, výhody, daňové prázdny a aj zjednodušené administratívne procesy. Pružne tu fungujú dve špeciálne ekonomické zóny: EURO-PARK MIELEC a EURO-PARK WISŁOSAN.

Zóna EURO-PARK MIELEC vznikla v roku 1995 ako prvý priestor tohto druhu v Poľsku. Skladá sa z 32 podzón s celkovou plochou viac ako 1643 ha v piatich krajoch: Podkarpatskom, Lubelskom, Malopoľskom, Sliezkom a Západopomoranskom. Na jej území pôsobí 193 firiem. Vedúcim odvetvím zóny je letecký priemysel.

Tarnobrzeská špeciálna ekonomická zóna EURO-PARK WISŁOSAN sa skladá z 22 podzón s celkovou plochou viac ako 1868 ha. Svoje územie poskytujú okrem iného investíciám v rámci chemického, strojárkeho a kovospracujúceho priemyslu. Pôsobí v nej 146 firiem.

V Podkarpatskom vojvodstve sú úspešne realizované, a to v celopoľskom meradle, formy podpory podnikateľov. Firmy z odvetvia letectva a informačných technológií môžu svoje podniky umiestňovať v Podkarpatskom vedecko-technologickom parku AEROPOLIS, ktorý je prvým odvetvovým parkom v Poľsku a je jedným z najatraktívnejších investičných priestorov na území východného Poľska. Manažment parku je súčasťou Agentúry regionálneho rozvoja Rzeszów, ktorá v tomto roku oslavuje 25. výročie svojho pôsobenia. Park je v hospodárskej aj vedecko-výskumnej oblasti prepojený najmä s leteckým priemyslom, avšak aj s elektrotechnickými, elektronickými a informačnými technológiami. V súčasnosti v AEROPOLIS pôsobí 44 firiem. Investície podnikateľov v parku v roku 2017 prevýšili 2,2 miliardy zlotých a v priebehu svojej existencie prekročil počet zamestnancov číslo 5-tisíc.

Podkarpatský kraj je pre investorov a podnikateľov obzvlášť priaznivým regiónom. Je tu umiestnené veľké množstvo inštitúcií a organizácií, ktoré komplexne a bezodplatne podporujú rozvoj podnikateľských kontaktov a zahraničných investícií. V Úrade predsedu Podkarpatského samosprávneho kraja v Rzeszów (Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego) pôsobí Centrum obsluhy investorov a exportérov (COIE), ktoré pomáha získavať zamestnancov a finančné prostriedky na fungovanie, poskytuje poradenstvo pri výbere lokalít pre investíciu, dodávateľov a spolupracujúce firmy, ako aj mnoho ďalších služieb. Podporu tiež zaručuje Podkarpatský rozvojový fond (Podkarpacki Fundusz Rozwoju (PFR)), ktorý je spoločnosťou patriacou pod samosprávu a jeho úlohou je ponúkať finančné nástroje určené na rozvoj malých a stredných podnikov v Podkarpatsku. Jeho úlohou je taktiež posilnenie investičných aktivít hospodárskych subjektov v Podkarpatsku a to prostredníctvom zvýšenia konkurencieschopnosti a rozvoj hospodárskych aktivít. Výsledkom spolupráce samosprávy Podkarpatského kraja, Európskej komisie a ministerstva rozvoja vzniklo aj Podkarpatské centrum inovácií (PCI).

Pokračovanie na strane 20...

Dokončenie zo strany 19...

Predstavuje dôležitú inštitúciu najmä pokiaľ ide o hospodársky rozvoj kraja, obzvlášť v oblasti transferu inovácií, spolupráce so študentmi, startupmi, ľuďmi, ktorí majú nápady a nemajú priestor na ich realizáciu.

Podkarpatsko medzi lídrami využitia fondov EÚ

Dynamický hospodársky rozvoj Podkarpatského vojvodstva podporujú aj fondy Európskej únie v rámci Regionálneho operačného programu Podkarpatského vojvodstva (ROP PV). Celková hodnota prostriedkov v rámci ROP PV na roky 2014-2020 predstavuje 2,114 mld EUR. V rámci nej je na podporu konkurencieschopného a inovatívneho hospodárstva určená suma 374,4 mil. EUR. V rámci celkovej sumy bolo do konca roku 2017 zazmluvnených 1,08 mld EUR a v roku 2018 je plánované zazmluvnenie ďalších viac ako 263 mil. EUR.

Projekt ROP PV zahŕňa do konca roku 2018 aj predstavbu približne 40 km ciest, nákup autobusov, železničných vozidiel, modernizáciu a vybavenie objektov pre vzdelávanie, predškolských a kultúrnych zariadení, obnovu približne 60 nehnuteľných pamiatok, energetickú modernizáciu približne 130 budov a výstavba približne 200 km sanitárnej kanalizácie, avšak aj podpora malých a stredných podnikov a pracovného trhu.

Na vyvážený rozvoj Podkarpatského vojvodstva majú vplyv aj prostriedky EÚ z iných operačných programov, takých, ako napr.: Operačný program Východné Poľsko, Operačný program Inteligentný rozvoj, Operačný program Infraštruktúra a životné prostredie, ako aj Program rozvoja vidieckych oblastí.

Letectvo a kozmonautika – inteligentná špecializácia regiónu s históriou v pozadí

Tento rok je pre Poľsko výnimočným, keďže popri najdôležitejšej udalosti, ktorou je 100. výročie znovuzískania nezávislosti, bude oslavovať aj storočnicu poľského letectva. Tá bude pre Podkarpatské vojvodstvo kľúčová.

Región charakterizuje neobyčajne vysoká koncentrácia firiem leteckého priemyslu (práve tu sa kumuluje 90 % poľskej leteckej produkcie), školiacich centier pre pilotov, vedecko-výskumných inštitúcií, ako aj rozvinutého zázemia pre výcvik a školenia. V týchto oblastiach je poprednou vzdelávacou inštitúciou Rzeszowska Polytechnika s Fakultou vývoja strojov a letectva so špecializáciou pilotáž (746 absolventov). Letecké odvetvie predstavuje tak dôležité miesto v rámci hospodárstva Podkarpatského vojvodstva, že bolo vyhlásené za vedúcu inteligentnú špecializáciu regiónu.

S cieľom ešte dynamickejšieho rozvoja regiónu vytvorili kľúčoví podnikatelia spojení s letectvom Združenie skupiny podnikateľov leteckého priemyslu „Letecká dolina“, ktoré je prvým a najväčším leteckým klastrom v Poľsku a zároveň jedným z najdôležitejších klastrov letectva na svete. Hlavným zámerom Leteckej doliny je pretvorenie juhovýchodného Poľska na

jeden z vedúcich leteckých regiónov v Európe, ktorý bude schopný dodať rôznorodé produkty a služby z oblasti leteckého priemyslu pre najnáročnejších zákazníkov z celého sveta. Špeciálnou úlohou je vytváranie trvácnej a spoľahlivej siete subdodávateľov. 160 firiem združených v Leteckej doline patrí ku kľúčovým ohniskám svetovej reťaze dodávateľov. Letecké výrobky z Podkarpatska sú montované do najmodernejších civilných a vojenských lietadiel mnohých firiem (Boeing (napr. do B 787 Dreamliner), Airbus (napr. do A380, Embraer, Bombardier), ako aj vrtuľníkov (Sikorsky Aircraft a Lockheed Martin Company a taktiež Leonardo). Najväčším výrobcom lietadiel a vrtuľníkov v Poľsku je Poľská letecká fabrika v Mielci (Polskie Zakłady Lotnicze) patriace do najväčšej zbrojárskych firmy na svete Lockheed Martin Company. V dejinách vzniklo v mieleckej fabrike niekoľko tisíc leteckých korábov. V súčasnosti sú v produkčnom reťazci výrobcov vlastnej konštrukcie zastúpené lietadlami: M28 – osobné aj nákladné lietadlo a M28B BRYZA – lietadlo pobrežnej kontrolnej a záchranárskej hliadky. Na svete najznámejším produktom vyrábaným v Mielci je viacúčelový vrtuľník S70iTM BLACK HAWK, určený na medzinárodné trhy. V súčasnosti ho využíva 30 armád vrátane zbrojných síl NATO.

Podkarpatský letecký priemysel dodáva: lietadlá, vrtuľníky, letecké motory, prídavné motory APU, podvozky lietadiel, letecké prevodovky, moduly turbín, a taktiež stovky iných zložitých súčiastok a súčastí, pričom sú využívané najmodernejšie technológie a také materiály akými sú monokryštály, kompozitné materiály považované za prioritné technológie v rámci rozvoja odvetia a regiónu. Technologická úroveň leteckých firiem z Podkarpatska je už v dnešnej dobe neobvykle vysoká a materiály, ktoré prichádzajú s novými investormi predstavujú absolútne najvyššiu svetovú špičku.

VIETE, ŽE...

V Podkarpatsku vzniká 90 % poľskej leteckej výroby.

V Mielci sú vyrábané viacúčelové vrtuľníky BLACK HAWK.

FOTO: PZL MIELEC

Automobily, popri lietadlách ďalšia vizitka Podkarpatského kraja

Automobilový priemysel, pokiaľ ide o technológie a materiály, tak veľmi blízky leteckému priemyslu, odohráva v rozvoji Podkarpatského vojvod-

stva čoraz väčšiu rolu. Tento fakt neunikol pozornosti vládnym predstaviteľom regiónu, ktorí za účelom špeciálnej podpory pre tento sektor začlenili automobilový priemysel do Regionálnej inovačnej stratégie ako ďalšiu vedúcu inteligentnú špecializáciu.

Automobilový priemysel nachádza ako inteligentná špecializácia odraz v regionálnom potenciáli priemyslu a koncentracii mnohých subjektov tohto odvetvia zo sektora malých a stredných podnikov, ako aj veľkých firiem s globálnym záberom. Už roky tu pôsobia známe poľské firmy, akými sú Autosan, Huta Stalowa (Oceliareň) Wola, Zasław, Melex, TC Dębica, alebo PZL Sędziszów. Svoje fabriky a investície tu umiestnilo aj mnoho svetových hráčov, ako napríklad: BorgWarner, Lear Corporation, Kirchoff, Goodyear, Pilkington Automotive, Federal Mogul, Uniwheels Production. Dôležitým činiteľom tvoriacom základ potenciálu automobilového priemyslu sú podkarpat-ské vysoké technické školy, ktoré sa na niekoľkých fakultách venujú výskumu spojenému s automobilovým priemyslom. Na Fakulte vývoja strojov a letectva Rzeszowskej Polytechniky pôsobí Katedra spaľovacích motorov a dopravy, ktorá disponuje bohatou laboratórnou základňou čo do didaktiky a vedeckých výskumov. Dôležitú úlohu v rozvoji automobilového priemyslu v Podkarpatском vojvodstve zohrávajú klastre: Východný automobilový zväz so sídlom v Tarnobrzegu a Priemyselno – vedecký klaster „Ziemia Sanocka (sanocká zem)” so sídlom v Sanoku.

VIETE, ŽE...

Melex je jedným z najdlhšie pôsobiacich výrobcov elektrických automobilov na svete.

Melex vyrábaný v Mielci je poľským vývozným hitom od roku 1971. Dnešné modely dokážu prekonať až 120 km bez potreby nabitia. Sú vybavené špeciálnym systémom umožňujúcim dobíjať sa počas jazdy z kopca.

FOTO: FIRMA MELEX

Informačné a komunikačné technológie – podporná inteligentná špecializácia Podkarpatska

Sektor informačných technológií je po leteckom priemysle druhým najdynamickejšie sa rozvíjajúcim odvetvím v regióne svedčiacom o sile podkarpatského hospodárstva. Tu pôsobiace spoločnosti reprezentujú takmer všetky špecializácie tohto odvetvia a najviac osôb je zamestnaných v oblasti programovania.

Zvláštnu pozornosť si zaslúži prítomnosť v regióne spoločnosti Asseco Poland SA, najväčšej IT firmy v

strednej a východnej Európe. Spoločnosť je najväčším zamestnávateľom v rámci IT odvetvia v Poľsku a šiestou najvýznamnejšou programátorskou firmou v Európe. Asseco Poland stojí v čele medzinárodnej skupiny spoločností Asseco, pôsobiacej v 54 krajinách celého sveta (v tom aj na Slovensku: Asseco Solutions a.s.). Skupina spoločností Asseco zameriava svoje pôsobenie na tri segmenty: finančníctvo a bankovníctvo, podnikateľský sektor a verejná administratíva. V blízkej dobe Asseco plánuje investovať 80 miliónov zlotých do vytvorenia vedecko-výskumného centra, ktoré sa bude venovať vývoju umelej inteligencie, elektromobility a telemedicíny.

Patrí sa spomenúť aj firmu G2A.COM z Rzeszowa. Je to najrýchlejšie rastúci digitálny market place na svete a najväčší predajca počítačových hier. Firma sa veľmi rýchlo rozvíja a investuje aj do oblasti FinTech (Financial Technology) a taktiež sektora zdravotníctva. Vo výskumno-rozvojovom centre firmy G2A.COM v Rzeszowe budú vyrábané 3D modely srdca, ktoré pomôžu pri štúdiu odhaľovania chýb tohto orgánu detí v prenatálnom období. Modely budú vznikať v jednom z oddelení firmy – 3D Plus.

Pozornosť si zaslúžia aj iné firmy, ako napr. FIBRAIN s.r.o., ktorá je poľským výrobcom a svetovým dodávateľom profesionálnych riešení a informačných služieb pre podnikateľský sektor, verejné inštitúcie a vysoké školy.

Oblasť informačných a telekomunikačných technológií nielen pomáha rozvoju inteligentných vedúcich špecializácií, ale zároveň odohráva dôležitú úlohu v rámci rozvoja Podkarpatska a to po všetkých stránkach.

VIETE, ŽE...

V hlavnom meste Podkarpatska vznikne moderné vedecko-výskumné centrum Asseco Innovation Hub.

Zamerané bude na vývoj pokročilých technológií a IT produktov pre kľúčové sektory hospodárstva. Vďaka investícii vznikne asi 400 nových pracovných miest. Celková hodnota projektu prevyšuje 80 miliónov zlotých.

FOTO: T. POŹNIAK

V Podkarpatsku sa lepšie žije

Ďalšou vedúcou inteligentnou špecializáciou Podkarpatského vojvodstva je sektor kvality života, ktorá zahŕňa také oblasti, ako: výroba a spracovanie potravín najvyššej kvality, moderný a vyvážený cestovný ruch, zdravie a blaho (kliniky, sanatóriá, seniorské

Pokračovanie na strane 22...

Dokončenie zo strany 21...

domovy, rekreačno-oddychové centrá, wellness zariadenia, dietetické centrá, ale taktiež priemysel „zeleňých“ technológií (obnoviteľné zdroje energie, energeticky úsporné a inteligentné stavebníctvo).

Z pohľadu cestovného ruchu je podkarpatské vojvodstvo jedným z najatraktívnejších, a to nielen v poľskom, ale dokonca aj európskom meradle, hlavne vzhľadom na polohu a prírodné krásy malebného a unikátneho pohoria Bieszczady (Poľské Poloniny). Je to vysnívané miesto pre každého, kto sa chce venovať aktívnej turistike. V lete sú k dispozícii dobre označené trasy pre všetky druhy obľúbenej turistiky: pešiu, cyklo, na koňoch, ale aj automobilom. Milovníci vodných športov môžu s plachtami alebo veslami brázditi vody Solińského jazera, alebo si vybrať splav kajakom na rieke San. Fanúšikovia „výprav do oblakov“ tu nájdú veľa vhodných miest pre lety rogalom a paragliding. Podkarpatsko je tiež miestom, kde môžete, na pomerne veľkej ploche, vidieť mnohé pamätihodnosti drevenej sakrálnaj aj svetskej architektúry. Nájdeme tu gótické kostoly, pravoslávne a gréckokatolícke chrámy, kaštiele a kúrie, poľovnícke kaštiele a kúpeľné vily. Svoje zákutia si na Podkarpatsku nájdú aj rybári a poľovníci. Počas zimy čakajú na lyžiarov mnohé trasy pre bežkárov, ale aj dobre upravené zjazdovky a vleky.

Potenciál sektora kvality života je vynikajúco podporovaný faktom, že Podkarpatsko oplýva malebným a neznečisteným prostredím, ako aj rýchlo sa zlepšujúcou dopravnou infraštruktúrou. Čisté, ekologické poľnohospodárstvo, zdravá tradičná strava, ako aj bohaté prírodné, kultúrne a turistické hodnoty vytvárajú z Podkarpatska vynikajúci priestor pre život.

Priemysel stretnutí je priemyslom budúcnosti

V Podkarpatsku rýchlou mierou rastie priemysel stretnutí, ktorý spája poľský a medzinárodný biznis. Je to umožnené vďaka viacúčelovej a supermodernej G2A Aréne – výstavno – kongresovému centru Podkarpatského vojvodstva, ktoré je umiestnené v blízkosti letiska v Rzeszówe a parku Aeropolis. Je to jeden zo svojho druhu najväčších komplexov v Poľsku a zároveň biznisové srdce a strategický bod propagácie regiónu. Počas roka sa v ňom koná viac ako 100 významných podujatí. Práve tu sa už dvakrát stretol svet podnikania a politiky počas poľského najdôležitejšieho hospodárskeho podujatia, akým je „Kongres 590“. Hostami dvoch ročníkov boli okrem iných prezident Poľskej republiky Andrzej Duda, premiérka PR Beata Szydło, súčasný premiér Mateusz Morawiecki, veľká časť vlády PR, poslanci, predstavitelia vládnej a samosprávnej moci, šéfovia poľských firiem, vedci. Podnikateľský svet bol reprezentovaný najväčšími firmami, ako napríklad: PKN Orlen, PKO Bank Polski, Skupina spoločností PKP, skupina spoločností Azoty, skupina CEDROB, HUAWEI, KGHM Poľská meď, PGE, Ursus, PGNiG, Enea, Fakro, Skupina Adamed, Google, Poľská automobilová skupina Energa, Orange. Zúčastnili sa aj spoločnosti z Podkarpattia, o.í. PZL Mielec, G2A.COM, Melex, Utratech, Wiseglass, Hotel Arłamów, Linetech a Sylveco.

Taktiež sa tu konal medzinárodný veľtrh „Aerospace

& Defense Meetings Central Europe – Rzeszów 2017“, v rámci ktorého bolo zorganizovaných viac ako 3-tisíc biznis stretnutí medzi najväčšími hráčmi leteckého priemyslu. Zmienku a pozornosť si zaslúžia aj také pravidelné podujatia, akými sú „Forum Europa-Ukrajina“, alebo „Medzinárodný veľtrh vysokokvalitných potravín a produktov Ekogala“. Podujatia, ktoré sa konajú v G2A Aréne sú vynikajúcou príležitosťou na prezentáciu podkarpatských značiek a tu vyrábaných tovarov.

VIETE, ŽE...

V Podkarpatsku sa koná najdôležitejšie hospodárske podujatie prezentujúce poľský biznis.

V rámci Kongresu 590 sú prezidentom RP udeľované hospodárske ocenenia pre najlepších poľských podnikateľov.

FOTO: K. ZAJĄCZKOWSKI

Podkarpatské chute, ktoré ostanú v pamäti

Región je bohatý na kulinárne dedičstvo, ako aj vynikajúce regionálne a tradičné výrobky. Cez vojvodstvo vedie Kulinárna cesta Podkarpatské chute, jedna z najväčších poľských gastronomicko-enoturistických ciest. V súťaži prestížneho mesačníka National Geographic Traveler sa dostala medzi turistické atrakcie označené ako „7 nových divov Poľska“. Cesta prispieva poznávaniu tejto časti Poľska prostredníctvom kulinárnych dojmov. Na ceste sa nachádza 50 objektov, štyri cukrárne, tri vinice, tri agroturistické farmy a aj 40 reštauračných prevádzok: reštaurácie, hostince, krčmičky, taverna a šenk.

VIETE, ŽE...

AŽ 222 produktov z Podkarpatského vojvodstva sa dostalo na zoznam tradičných výrobkov ministerstva roľníctva a rozvoja vidieka.

Na zozname je zapísaných 1 767 tradičných výrobkov zo všetkých regiónov Poľska.

FOTO: T. POŹNIAK

Spoločné poľsko-slovenské aktivity v oblasti cestovného ruchu

Poľsko-slovenské pohraničie na území Karpát podnecuje spoločné projekty v oblasti turizmu, vo veľkej miere sa opierajúce o prírodné a kultúrne dedičstvo jedného z najdôležitejších horských pásiem Európy. Na toto bohatstvo sa zameriavajú aj projekty uskutočňované v rámci Programu Interreg V-A Poľsko – Slovensko 2014 – 2020.

- **Cesta Objektov UNESCO na poľsko-slovenskom pohraničí;** cieľom projektu je vytvorenie turistickej trasy na základe 15 miest a objektov zapísaných na listinu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

- **Cesta valašskej kultúry;** v rámci projektu je vyznačovaná trasa kultúrnej turistiky, ktorá prezentuje kultúrne dedičstvo valašských osadníkov. K veľmi obľúbeným patria sprievody, pri príležitosti ktorých sa konajú fotografické výstavy, ukážky výroby syrov a prezentácie hudby a pastierskych nástrojov.

- **Mariánska cesta (Svetlo z východu);** projekt sa odvoláva na kresťanskú tradíciu Karpát kultivovanú ako v rímskom, tak aj vo východnom obraze. Cieľom je vytvorenie mariánskej pútnickej trasy.

- **V srdci Karpát – hranica, ktorá spája;** osnovou projektu je v rámci poľsko-slovenského pohraničia

špecifická geografická atrakcia, ktorou je hranica medzi západnými a východnými Karpátmi. Projekt si kladie za cieľ využitie tohto faktu na prezentáciu tejto časti poľsko-slovenských Karpát, keďže hranica, ktorá je sama osebe atrakciou, má všetky predpoklady na to, aby sa stala mediálne ťažiskovou značkou tejto časti poľsko-slovenského pohraničia.

VIETE, ŽE...

V Podkarpátí sa nachádza najväčší drevený gotický kostol v Európe.

Kostol Nanebovstúpenia Najsvätejšej Márie Panny v Haczoze z 15. storočia sa dostal na zoznam svetového dedičstva.

FOTO: K. ZAJĄCZKOWSKI

COTTYN

ADVOKÁTSKA KANCELÁRIA

Dopravné právo
Obchodné právo
Občianske právo

Pracovné právo
Právo sociálneho zabezpečenia
Trestné právo

www.cottyn.eu

BELGICKO | POĽSKO | SLOVENSKO | ČESKÁ REPUBLIKA | RAKÚSKO | UKRAJINA

Podkarpatské vojvodstvo

POĽSKO – SLOVENSKÁ PRIEMYSELNÁ A OBCHODNÁ KOMORA

Veľkým kapitálom pre poľsko-slovenské vzťahy sú naše susedstvo, príbuzné jazyky, kultúra a podobná cesta do Európskej únie. Na týchto základoch Poľsko – slovenská obchodná komora stavia svoj príspevok k rozvoju hospodárskej spolupráce.

Dbáme o záujmy našich členov tak, aby svoje podnikateľské zámery realizovali bez prekážok. Využívame dobré osobné kontakty a dlhodobú spoluprácu so slovenskými partnermi. Nielenže si na pravidelnej báze vymieňame informácie o zmenách a aktivitách, ktoré sú užitočné pre podnikateľov, ale zriadili sme aj Cezhraničné centrum hospodárskej informácie, otvorené pre podnikateľské subjekty:

www.tcig-euroregionatry.eu/

Navyše môžu poľskí podnikatelia a študenti absolvovať školu slovenského práva, ktorej organizátormi sú Jagiellonská univerzita a Slovenská akadémia vied /.

Využívame aj, že členom našej komory je EX-PO Krakov – najmodernejšie trhovo – kongresové centrum v Poľsku. Jednou z prestížnych akcií

je veľtrh stomatológie „Krkadent“, ktoré využívajú aj slovenskí odborníci, a to v počte viac ako 700 osôb. Kalendár a celú ponuku nájdete na <http://www.targi.krakow.pl/>

V prvom rade sa venujeme rozvoju súčasných vzťahov, inšpirujeme však seba aj vás príkladmi z minulosti:

* Majster Pavol, tvorca oltára v Kostole sv. Jakuba v Levoči a Wit Stwosz tvorca oltára Mariackej baziliky v Krakove museli mať medzi dielňami priamy kontakt, lebo oltáre sú si veľmi podobné.

* Jan Weygel zo Spišskej Novej Vsi pred rokom 1390 ulial v Krakove dva zvony pre Mariacku baziliku v Krakove. V auguste 2018 bude v sídle primátora mesta Krakov otvorená výstava pri príležitosti 750. výročia Spišskej Novej Vsi.

Sme otvorení na spoluprácu. Kontaktujte nás po slovensky:

www.polskoslowackaizba.pl

e-mail: pl.sk.izba@gmail.com; office@proslovakia.com.pl

Piotr Cebulski – predseda komory ; + 48 601 46 90 53

SLOVENSKO-POĽSKÁ OBCHODNÁ KOMORA

Kto sme a čo pre Vás robíme ?

Slovensko-poľská obchodná komora už viac ako 20 rokov napomáha podnikateľom, firmám, živnostníkom rozšíriť obchodné aktivity, ponuku služieb, tovarov aj na územie Poľskej republiky, predovšetkým formou vyhľadávania kontaktov, realizáciou seminárov, workshopov, stretnutí s predstaviteľmi veľvyslanectiev, participáciou na cezhraničných projektoch.

Prečo sa stať členom SPOK ?

- možnosť propagácie a zviditeľnenia vami ponúkaných tovarov, produktov výroby a služieb,
- prezentácia členov na stránke www.spok.sk s informáciami o firme, prelinkovaním, logom, popisom činnosti v slovenskom, anglickom a poľskom jazyku, prípadne prezentáciou v PowerPoint,
- prístup k brožúre „PODNIKAJME V POĽSKU - ako uspieť na poľskom trhu“ pripravenú s renomovanými poradenskými spoločnosťami
- termínové možnosti osobných rozhovorov o podnikaní v Poľsku, či najrôznejšie aktuality
- organizujeme „Medzinárodný kongres malých a stredných podnikateľov V4“ kde členovia SPOK majú bezplatný vstup a môžu aktívne vystúpiť v paneloch,
- poskytujeme kontaktné adresy, poradenstvo a konzultácie,
- chránime a podporujeme záujmy svojich členov, zastupujeme obchodnú a priemyselnú komunitu SR v Slovensko-poľskej medzivládnej komisii pre cezhraničnú spoluprácu,
- úzko spolupracujeme s partnerskými komorami PSOK v Krakove a CPOK v Ostrave.

Ako sa s nami skontaktovať?

Slovensko-poľská obchodná komora, Háľkova 31, 010 01 Žilina

T: +421-41-7235 102, F: +421-41-7235 653, zahrza@za.scci.sk

Podrobné informácie nájdete na WWW.SPOK.SK

■ TEŠÍME SA NA VZÁJOMNÚ SPOLUPRÁCU

Rzeszów

Najväčšie mesto juhovýchodného Poľska, hlavné mesto Podkarpatského vojvodstva

Mesto má vďaka autostráde A4 (východ – západ) a rýchlostnej ceste S19 (sever – juh) veľmi dobre rozvinutú príjazdovú infraštruktúru. Tieto cesty umožňujú prístup do západnej Európy a na hranicu s Ukrajinou a Slovenskom. Nedávno zavedený Inteligentný prepravný systém a rozšírená cestná sieť umožňujú efektívny pohyb po meste. Z Rzeszowa je možné sa pohodlne a rýchlo prepraviť aj do zahraničia, a to vďaka medzinárodnému letisku.

**TURISTICKÉ
ATRAKCIE**

Obchodné centrá

Hlavné námestie

Zámok Lubomirských

Okrúhla lávka pre chodcov

Multimediálna fontána

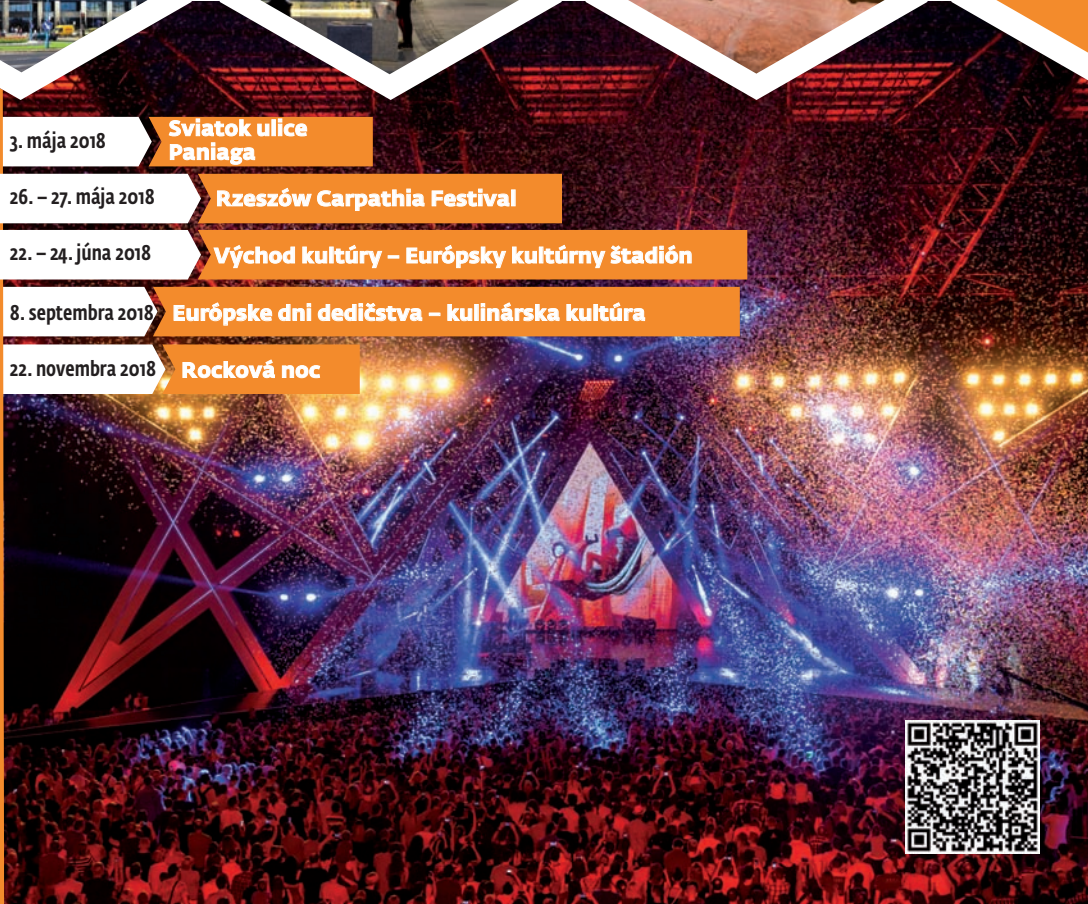
Ul. 3. mája

Podzemná turistická trasa

BOHATÁ KULTÚRNA PONUKA

- 3. mája 2018 **Sviatok ulice Paniaga**
- 26. – 27. mája 2018 **Rzeszów Carpathia Festival**
- 22. – 24. júna 2018 **Východ kultúry – Európsky kultúrny štadión**
- 8. septembra 2018 **Európske dni dedičstva – kulinárska kultúra**
- 22. novembra 2018 **Rocková noc**

Rzeszów je hospodárskym, akademickým, kultúrnym a rekreačným centrom juhovýchodného Poľska. Mesto plní funkciu dôležitého centra leteckého, infromatického, chemického, obchodného a stavebného priemyslu, samozrejme aj služieb. Rzeszów je mestom mladých ľudí. Priemerný vek obyvateľov mesta je 39 rokov.

V Rzeszowe má sídlo jeden z najdynamickejších sa rozvíjajúcich klastrov vo svete – „Letecká dolina“, ktorý sústreďuje 90% celkovej leteckej výroby v krajine. Špeciálne hospodárske zóny spolu so systémom daňových stimulov a infraštruktúrneho zlepšenia priťahujú do mesta najznámejšie medzinárodné značky z oblasti nových technológií a leteckého priemyslu, napr. MTU, Borg Warner či Pratt & Whitney. Z Rzeszowa zase pochádzajú také značky ako Asseco Poland, GzA či SoftSystem, ktoré sú jednými z najväčších dodávateľov IT riešení v Európe. V meste majú svoje zastupiteľstvá aj také firmy, ako Deloitte a PwC. Tieto firmy sídlia v modernej budove triedy premium – SkyRes.

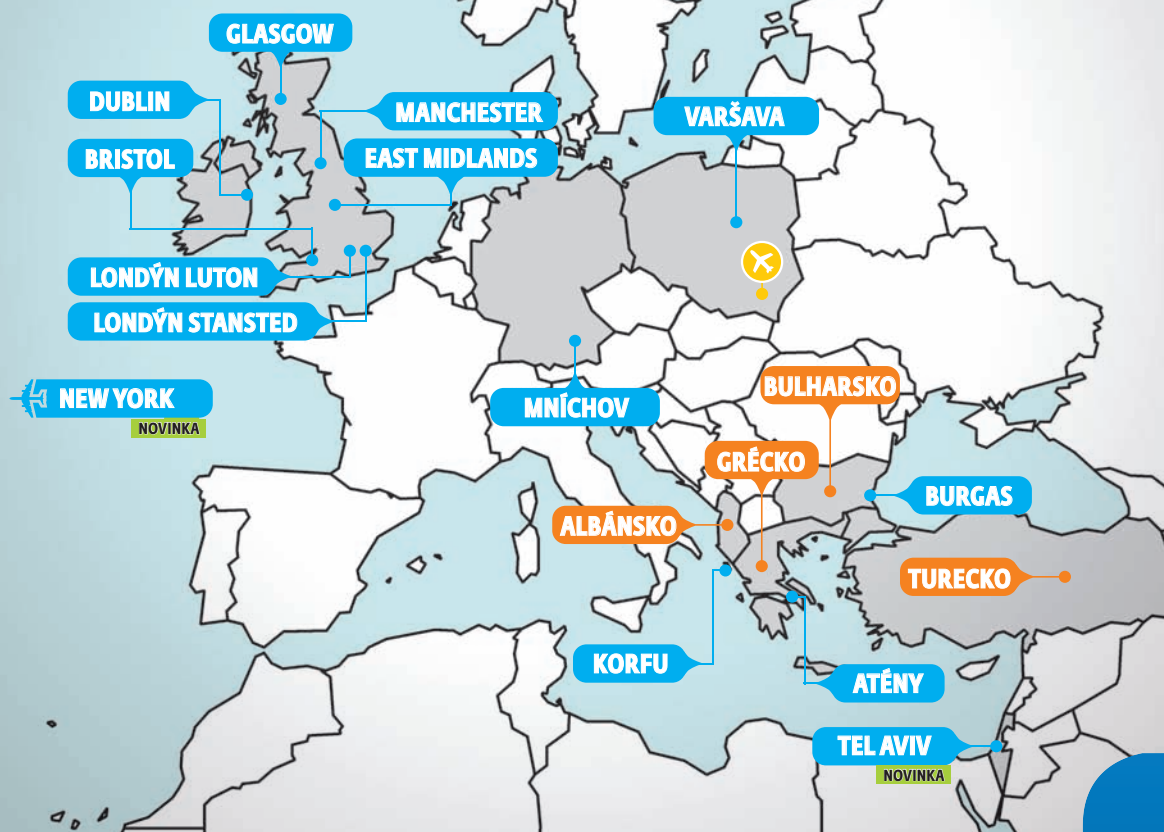

V LETE Z RZESZOWA

ALBÁNSKO, BULHARSKO – BURGAS
GRÉCKO – KORFU, KRÉTA, RODOS, ZAKYNTHOS
TURECKO – ANTALYA

PRVIDELNÉ LETY

CHARTEROVÉ LETY

Pravidelné lety z Rzeszowa

→ Londýn Luton Ryanair	→ Manchester Ryanair
→ Londýn Stansted Ryanair	→ Bristol Ryanair
→ Varšava PLL LOT	→ East Midlands Ryanair
→ Mníchov Lufthansa	→ Korfu Ryanair
→ Glasgow Ryanair	→ Atény Ryanair
→ Dublin Ryanair	→ Burgas Ryanair

NOVÉ LETY

→ New York   PLL LOT
→ Tel Aviv   PLL LOT

Podkarpatské záhrady a historické budovy

Tým, ktorí milujú históriu, ticho a krásnu prírodu Karpatská cesta záhrad a historických budov ostane navždy v pamäti. 34 objektov, ktoré sa nachádzajú na tejto ceste, sú pamiatky so zaujímavou architektúrou a fantastickými záhradami.

Zámok Dubiecko

Na tejto ceste sa treba zastaviť v Dubiecku. Medzi historické budovy patrí hotel a reštaurácie, nachádzajúce sa v samom srdci parku, ktorý sa rozprestiera okolo zámku. Medzi storočnými dubmi a lipami sú pozostatky starobylých hradieb.

Zámok patril významným poľským rodinám: Kmitowcov, Stadnických, Krasických. Ďalší majitelia vykonali zmeny, ktorých odozva sa zachovala dodnes: zachovali sa historické pivnice, komory či pokladnice. V lesnom komplexe, rozprestierajúcom sa okolo zámku, sa nachádza okolo 70 pomníkov prírody.

Zaujímavosťou v Dubiecku sú voliéry, v ktorých chovajú ozdobné vtáky. Môžete tu vidieť zlaté bažanty, korunkaté pávy či žeriavy kráľovské. Po teréne parku sa prechádzajú aj rôzne druhy labutí.

Praktické informácie: <http://zamek.dubiecko.com>

Zámok v Krašičine

FOTO: LOTNICZE

Zámok v Krašičine, ktorý svoj vzhľad získal v XVII. storočí je jednou z najkrajších poľských stavieb z obdobia renesancie. Počas storočí bol niekoľko raz zničený. S obnovou sa začalo po roku 1950. V súčasnosti zámok opäť získal svoj nádherný vzhľad. Dnes rezidencia opäť patrí rodine Sapiehovcov a nachádza sa v nej aj nadštandardný hotel a reštaurácia.

Vôkol rozprestierajúce sa záhrady sú považované za najcennejšie v Poľsku. Zrak priťahujú hlavne jazierka, ktoré sú počas leta plné ľalií, ako aj veľké množstvo vzácnych stromov.

Zvláštna pozornosť patrí rodovým stromom Sapiehovcov, ktoré vysádzali pri narodení potomkov. Lipy sadili pri narodení dievčat a duby synov. Tieto stromy sú označené tabuľkami, na ktorých sú mená detí a ich dátum narodenia.

Praktické informácie: www.krasiczyn.com.pl

Zámok v Baranowe Sandomierskom

FOTO: LOTNICZE

Rezidencia, ktorá vznikla v XVI. storočí je považovaná za jednu z najvýznamnejších stavieb neskoréj renesancie v Poľsku. Aj napriek chýbajúcim dokladom sa bohatstvo detailov nachádzajúcich sa na zámku pripisuje Santi Guccimu, talianskemu architektovi, ktorý pracoval pre viacerých kráľov. Objekt je taký krásny, že je prezývaný malým Wawelom. Túto barokovú rezidenciu navštívil aj sám kráľ Štefan Bátorý.

Počas II. svetovej vojny došlo k devastácii zámku, dokonca po vojne slúžil ako zeleninový sklad. Až v polovici XX. storočia sa začalo s jeho renováciou a vtedy boli naprojektované aj nové zámocké záhrady.

Ich geometrické usporiadanie harmonicky ladí s rovinou nad Vislou, na ktorej sa táto historická pamiatka nachádza. Krásu, farebnosť a bohatstvo kvetov, kríkov a stromov je možné obdivovať nielen počas prechádzok uličkami, ale aj z horných poschodí zámku.

Praktické informácie: www.baranow.com.pl

www.ogrody.podkarpackie.travel

Spoločnosť Maspex Group

MASPEX
SLOVAKIA TRADE

Spoločnosť je lídrom na trhu s džúsmi, nektármi a nápojmi v Poľsku, Česku a na Slovensku a je vedúcim výrobcom v Maďarsku, Rumunsku, Bulharsku a Litve. V Poľsku je tiež lídrom na trhu s cestovinami, džemami, kečupom a omáčkami a je vedúcim výrobcom na trhu s hotovými jedlami a spracovanou zeleninou v Poľsku. Spoločnosť Maspex je hlavným hráčom na trhu s vodou v Rumunsku a vedúcim výrobcom instantných výrobkov (cappuccino, kakao, instantné smotany do kávy, rozpustné čaje) v strednej a východnej Európe.

Spoločnosť Maspex vlastní približne 60 značiek. Tymbark, Kubus, Lubella, Łowicz, Krakus, Kotlin, Puchatek, Ekland, DecoMorreno, Cremona, La Festa a Plusssz, ako aj zahraničné značky vrátane Relax, Rio Búcovina, River, Queen's, Olympos, Apenta, ktoré sú najsilnejšími lídrami vo svojej kategórii v Poľsku a iných krajinách strednej a východnej Európy.

V priebehu 27 rokov spoločnosť Maspex podstúpila 19 akvizícií, z ktorých 11 bolo zahraničných. Zahraničné spoločnosti patriace spoločnosti Maspex sa nachádzajú v Českej republike a na Slovensku, v Maďarsku, Bulharsku, Rumunsku, Turecku a Rusku.

Kvalita, kvalita, kvalita – tá je nadovšetko

Každý rok do závodov spoločnosti Maspex dorazí viac ako **300 000 ton ovocia a zeleniny a 100 000 ton pšenice**, z ktorých vyrábame cestoviny, džemy, džúsy a nápoje, ktoré si ľudia vychutnávajú vo viac ako 50 krajinách sveta na všetkých svetových kontinentoch, teda okrem Antarktídy. Spoločnosť Maspex pre našich medzinárodných zákazníkov ponúka viac ako 600 produktov z rád džúsov, nápojov, instantných výrobkov a potravín.

Spoločnosť Maspex Group pôsobí na veľmi dynamickom trhu a za účelom poskytovania našim zákazníkom tie najkvalitnejšie produkty v súlade s ich očakávaniami a potrebami sa spoločnosť neprestajne zameriava na neustály vývoj, inovácie a kvalitu v každej fáze výroby.

Suroviny používané na výrobu produktov spoločnosti Maspex sa získavajú od starostlivo

vybraných dodávateľov. Spoločnosť Maspex má veľmi vysoké štandardy – partneri musia často spĺňať kritériá omnoho prísnejšie ako sú medzinárodné odporúčania, aby sa ich suroviny mohli stať súčasťou našich produktov. Keďže je spoločnosť Maspex najväčšou poľskou potravinárskou spoločnosťou, cítíme sa zaviazaní nastavovať v tejto oblasti latku veľmi vysoko.

Ekologická výroba

Dbanie o prírodu je rovnako dôležitým aspektom nášho obchodovania. Spoločnosť Maspex sa každý deň a v každej obchodnej oblasti usiluje znižovať jej dopad na životné prostredie. To je dôvodom, prečo spoločnosť pokračuje v implementácii tých najekologickejších riešení. Spoločnosť Maspex zlepšuje svoje výrobné procesy, používa moderné, energeticky šetrné, vodu šetriace a zároveň efektívne technologické linky. Vždy sa snažia plánovať výrobu tak, aby sa zabezpečilo maximálne kapacitné využitie.

Väčšina našich výrobných zariadení má integrované povolenia, ktoré od nás vyžadujú používanie Najlepších dostupných techník (BAT) v potravinárskom priemysle. Preto sa neustále snažíme o znížovanie spotreby vody, energie a plynu a znižovanie množstva odpadovej vody a odpadu.

Vo výrobných závodoch spoločnosť Maspex investuje do konštrukcie a výstavby moderných čistíčov odpadových vôd a čistíčov vody. Vďaka nim s pomocou ozónu, UV lúčov a reverznej osmózy môžu byť parametre vody prispôbajúce technologickým procesom. Odpad vznikajúci pri výrobe je separovaný a recyklovaný.

Okrem toho bola pre značku Tymbark postavená moderná fotovoltaická farma, ktorá umožňuje premenu solárnej energie na elektrinu.

Vo fotovoltaickom parku bolo postavených takmer 4 000 fotovoltaických panelov s kapacitou 1 MW. Na pozemku farmy bola tiež nainštalovaná meteorologická stanica a vytvorilo sa monitorovacie zariadenie.

Profesionálny tím zamestnancov

Spoločnosť v Poľsku a v zahraničí zamestnáva viac ako 7 200 zamestnancov. Spoločnosť Maspex k sebe prizýva len tých najlepších. Spoločnosť Maspex vedie veľké, ambiciózne a zodpovedné projekty, ktoré prinášajú príležitosť využívať schopnosti a skúsenosti jej zamestnancov. Napriek tomu sa spoločnosť ďalej zameriava na ich rast, a to prostredníctvom organizovania školení, pomoci pri rozvoji tak osobnostných, ako aj odborných zručností, vecných znalostí a jazykových zručností. Spoločnosť tiež vykonáva množstvo aktivít zameraných na študentov, ktoré ich povzbudzujú k tomu, aby sa oboznámili s našou spoločnosťou a začali v nej pracovať.

Maspex pre deti a miestne komunity

Už od počiatku našej existencie spoločnosť Maspex venovala veľkú pozornosť pomoci a podpore miestnych komunit. Ako súčasť našich sponzorských aktivít spoločnosť Maspex Group aktívne podporuje všetky iniciatívy: charitu, šport, kultúru a vzdelanie, predovšetkým so zameraním na deti a mládež, pričom všetky tieto aktivity sú organizované v okresoch, kde sa nachádzajú naše výrobné zariadenia. Spoločnosť poskytuje svoje produkty nadáciami, združeniam a iným neziskovým organizáciám.

Za posledných 10 rokov sa spoločnosť Maspex Group tiež zapojila do spoločensky zodpovedných činností, ktoré propagujú zdravý životný štýl, ochranu životného prostredia, vzdelávanie v oblasti bezpečia mládeže, ale tiež rozvíja detský talent a napĺňanie športových aspirácií tých najmladších, v prípade mládeže ide o rozvoj kulinárskych záujmov založených na racionálnej pohybe. Projekty „Zo záhrady na ihrisko – pohár Tymbark“, „Priatelia prírody“, „Bezpečnostná akadémia Puchatek“, „Nemocnice Kubus“ alebo „Lubella inšpiruje a vzdeláva“ sú programy, ktoré každý rok oslovujú širokú skupinu detí.

Dosiaľ spoločnosť Maspex oslovila už viac ako 7 miliónov detí.

POLREGIO – nová značka regionálnych prepráv najväčšieho poľského železničného prepravcu.

- ▶ existujeme preto, aby si sa mohol každý deň pohodlne a šikovne premiestňovať a realizovať svoje plány
- ▶ naše služby každý rok využíva takmer **80 miliónov cestujúcich**
- ▶ zabezpečujeme **jedinečnú sieť železničných spojení**
- ▶ každý deň vypravujeme priemerne **1800 vlakov**
- ▶ naše vlaky zastavujú vo viac ako **1800 staniach** v mestách a mestečkách
- ▶ máme **217 pokladní na výdaj cestovných lístkov**
- ▶ denne sa viac ako **7000 našich zamestnancov** stará o bezproblémovú prevádzku železnice
- ▶ **modernizujeme sa**, pretože chceme rozširovať železnicu, ktorá bude bezpečná a pohodlná

Vážime si výborné vzťahy so susedmi, preto vypravujeme vlaky aj do Čiech, Nemecka, Litvy a Bieloruska a od 30. júna tiež na Slovensko.

Víkendové vlaky na trati Rzeszów – Sanok – Medzilaborce*

Soboty:

- ▶ Rzeszów Gł. (odchod o 5:57) – Medzilaborce (príchod o 10:24),
- ▶ Medzilaborce (odchod o 10:31) – Sanok (príchod o 12:15),
- ▶ Sanok (odchod o 15:50) – Medzilaborce (príchod o 17:36),
- ▶ Medzilaborce (odchod o 17:48) – Rzeszów Gł. (príchod o 22:06).

Nedele:

- ▶ Rzeszów Gł. (odchod o 5:57) – Medzilaborce (príchod o 10:24),
- ▶ Medzilaborce (odchod o 17:48) – Rzeszów Gł. (príchod o 22:06).

* Víkendové vlaky medzi mestami Rzeszów – Sanok – Medzilaborce budú premávať od 30. júna do 2. septembra 2018

Vytvárame dobré vzťahy

polregio.pl

